

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Veebruar 2010 nr 2 (2380) • Tartu Ülikooli ajakiri

Selles numbris:

ANDRES METSPALU JAKS ON
TEADUS NAGU TIPPSPORT

HANNES KALJUJÄRV VÕIKS OLLA KA
KEHALISE KASVATUSE ÕPETAJA

VANA LEHIS MÄLETAB BOTAANIKA AIA RAJAJAT

TEADLASED ULATAVAD
ETTEVÕTJATELE ABIKÄE

TERVIKLIKUM MAAILMAPILT

Sigrid Sõerunurk
UT peatoimetaja

Foto: Margus Ansu/Postimees/Scanpix

Hiljuti võeti vastu põhikooli ja gümnaasiumi uus õppekava. Sellele järgnenud huvirühmade reaktsioonist võis järeldada, et kiirustades ja ülepeakaela.

Elavat diskussiooni on tekitanud ka põhikooli ja gümnaasiumi lahutamise teema. Nädalapäevad tagasi teatas haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas, et kooliastmete kesksest lahutamisest on loobunud.

Haridusuuendus on oluliselt laiemapõhjalisem, kui vaid formaalne õppekavade kinnitamine või kooliastmete lahutamine. See on sisuline muutus ja sellele

on eelnenud aastaid tõsist tööd. Õppekavu on koostanud oma ala spetsialistid, ainekavade töörühmad on üksteisega tihedalt kontaktis olnud ning kogemusi vahetanud.

Oma osa on õppekavade koostamises ka Tartu ülikooli töötajatel ja teadlastel, kes on ainekavade kooshoidmiseks välja pakkunud lõimumisvalemi.

Haridusuueringute ja õppekavaarenduskeskuse töötajate eestvedamisel on valminud kaks kogumikku, mis aitavad lõimida nii kooliaineid omavahel kui ka kogu ümbritseva eluga.

Lõimimine on mõiste, millest on räägitud aastaid, samamoodi teadmistepõhisest ühiskonnast, ent tuum on neile nähtustele alles tekkimas.

Seesama teadmistepõhine ühiskond on esitanud kooliharidusele uued nõudmised. Ainuüksi teadmistest enam ei piisa.

Kuna teadmiste maht üha kasvab, siis on suurenenud vajadus lõimida õppekavaga kooskõlas olevaid erinevaid teadmisi, et luua neist tervik, mis võimaldaks mõista olulist ning toetaks õpilaste valmidust

tulla toime eri õpi-, töö- ja elusituatsioonides, on öelnud ühe kogumiku teoreetilise osa autor Tiina Kuusk.

Ühesõnaga – õpilane peab nägema, et see, mida ta koolis õpib, on seotud ka tegeliku eluga ja sinna üle kantav. Et füüsikavalemite taga on füüsiline maailm. Et kirjanduse aine võib vabalt olla seotud kehalise kasvatusesega.

Seni on lõimingu ülesanne olnud peamiselt aineõpetajate õlul ja sõltunud nende omaloomingust.

Vastvalminud kahest kogumikust peaks olema abi, et saada praktilisi nõuandeid. Ja sellest omakorda abi, et kasvaks uus põlvkond tervikliku maailmapildiga noori, mis on üks haridusuuenduse eesmärgid.

Miks aga on üldhariduskoolide õppekavad üldse ülikoolile tähtsad? Nagu minister Lukas on öelnud, tähendab uus gümnaasiumi õppekava tudengipõlveks paremini ettevalmistatud noori.

«Gümnaasium peab olema, kui soovite, elitaarne,» ütles Lukas ühes hiljutises intervjuus. Kas tuleb tuttav ette?

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3300. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Sõerunurk; **toimetajad:** Kadri Inselberg ja Eve Tisler; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograafid:** Andres Tennus ja Ove Maidla; **infotoimetaja:** Gea Gorjunova; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Riin Kruusenberg, Liina Liiv.

4

4 President Toomas-Hendrik Ilves külastas geenivaramut ja Chemicumi.

16–19

10 Professor Andres Metspalu
«Mind ei huvita sellise teaduse tegemine, et uurime eluaeg i täppi või lihvimine muna. Ma tahan näha, et sellest, mis ma teen, oleks kasu.»

14 Ülikooli siseveeb saab uue kuue.

16 Fookus
Majanduskitsikuses jõuavad ettevõtted üha enam ülikooli kui kasutamata ressursini. Lihtsamad ettevõtlusmudelid ei tasu enam ära, selle asemel mõeldakse konkurentsieelistele.

20 TÜ vilistlane ja Vanemuise näitleja Hannes Kaljupärv võiks olla ka kehalise kasvatususe õpetaja.

23 Väitekirj
Aleksei Kelli analüüsis intellektuaalse omandi süsteemi Eestis ning leidis, et autoriõiguse ja patendiõiguse muutmine tuleks Eesti majandusele kasuks.

26 250-aastane lehis Tü botaanikaaias võib mäletada aia rajajat, Gottfried Albrecht Germanni.

30 Teadus: Tü sotsioloogid laovad ühiskondlike väärtuste müüri.

32 Kuidas tegelikkuses lõimida hiljuti kinnitatud põhikooli ja gümnaasiumi õppekava, see selgub ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskuse kahest vastvalminud kogumikust.

34 Tü ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi juhataja Halliki Harro-Loit ning rahvusringhäälingu juhatuse liige Hanno Tomberg väitlevad akadeemilise ajakirjanduse hariduse ja ajakirjanduse tööturu teemadel.

38 Arstitudengi reisikiri Jaapanist

41 juubilarid, sünnipäevalapsed, järelhüüe, stipendiumid, kaitsmised, teated

26–29

32–33

38–39

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 5. märtsil 2010.

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükkivärvidega. ©Ecoprint

Eestiga seotud teadlased kanti maailmakaardile

Eelmisel neljapäeval esitles TÜ ajaloo muuseum digitaalkaarti 188 geograafilise objektiga, mis on nime saanud 58 Eestiga seotud teadlase või maadeuurija järgi.

Muuseumi ekspositsioonijuhi Terje Lõbu sõnul osalesid paljud Eestiga seotud teadlased 19. ja 20. sajandi alguses Peterburi Teaduste Akadeemia ekspeditsioonidel, kus oli tavaks nimetada geograafilisi objekte oma teadusvaldkonna

eeskujude järgi.

«Paljud nimetused vajusid ajapikku unustusehõlma, kuid siiski leidub ka tänapäeva maakaartidel mitmeid objekte, mis kannavad Eestiga seotud teadlaste nime.»

Tartu ülikooli ja Eesti maaülikooli koostöös valminud digitaallahendus toob eraldi välja nii teadlased, kelle järgi paigad on nime saanud, kui ka teadlased, kes neile need nimed on andnud.

Kõik kaardile kantud objektid on kajastatud vanadel kaartidel, reisikirjades või muudes märkmetes. Digitaalse kaardiga saab tutvuda aadressil <http://unite.ut.ee/teadus/>.

Samuti avati muuseumis Jaan Künnapi fotonäitus «Tõus Araratile 180 aastat hiljem», mis kajastab pildis eelmise aasta 9. oktoobrit, mil 19-liikmeline eestlaste rühm tõusis taas Ararati tippu.

President Toomas Hendrik Ilves külastas 14. jaanuaril TÜ Eesti Geenivaramut ning 18. jaanuaril Chemicumi. Riigipea kohtus mitmete noorte teadlastega ning avaldas heameelt selle üle, et Tartu ülikool teeb koostööd nii teiste Eesti ülikoolide kui ka suurettevõtetega. «Eesti teadlased ja nende ideed on 21. sajandi väärilised. Mul on hea meel, et sama võib öelda ka nende töötingimuste kohta,» sõnas president Toomas Hendrik Ilves.

«Olen kindel, et Euroopa Liidu paljud ülikoolid kadestavad Chemicumi, nagu ka Geenivaramu usaldusväärset andmebaasi, mis mõlemad tagavad Tartu ülikooli kui võrdse partneri maine rahvusvaheliselt,» ütles president Ilves.

Foto: Andres Tennus

Gümnaasiumi parim lõpetaja saab astuda ülikooli eritingimustel

Ülikooli nõukogu kiitis heaks vastuvõtueeskirja muudatuse, mille järgi saab iga Eesti gümnaasiumi parim lõpetaja võimaluse astuda Tartu ülikooli riigieelarvelisele õppekohale eritingimustel või saada lisapunkte.

Eeskirja muudatusega võrdsustatakse gümnaasiumi kooliastmehinnete parima keskmise hindegaga lõpetaja Tartu

ülikooli sisseastumisel kuld- või hõbemedaliga lõpetanuga. See tähendab seda, et parim lõpetaja saab punktisummale lisaks kolm punkti ja astuda vastuvõtueeskirjas toodud erialadele sisse eritingimustel.

Muudatuse eesmärk on toetada ka väiksemates koolides õppivaid noori ja motiveerida neid Tartu ülikooli sissesaami-

se nimel saavutama paremaid õpitulemusi. Praegune lahendus näeb ette, et igas koolis, kus medalisaajaid ei ole, selgitatakse parim lõpetaja välja koolis kohapeal ning talle väljastatakse vastav tõend.

Uued tingimused hakkavad kehtima üliõpilaskandidaatidele, kes on lõpetanud gümnaasiumi õppeaastal 2009/2010.

Tudengid hakkavad võistlema äris

9. veebruarini on võimalik registreeruda rahvusvahelisele tudengite äriühiskondadele «Peak Time 2010».

Korraldajate sõnul on oodata vähemalt 2500 osavõtjat rohkem kui viiekümnest riigist üle maailma. Sel aastal on võistluse fookuseks keskkonnasäästlik areng.

Osalemiseks tuleb moodustada neljaliikmeline võistkond, registreeruda ja osaleda eelvoorus, kus peab vastu võtma korralduslikke otsuseid ja lahendada ärimaailma probleemseid situatsioone ärisimulatsiooni programmis CESIM.

Pärast veebruarist aprillini kestvat eelvooru kutsutakse 20 parimat võistkonda Riias toimuvasse finaali, mis kestab 28. aprillist 1. maini. Finaalis tuleb lahendada keerukamaid ülesandeid, saab

kuulata inspireerivaid külalislektoreid, osaleda töötubades ja meelelahutuslikus programmis.

Võistluse eesmärk on panna proovile andekad ja ambitsioonikad üliõpilased ning selgitada välja parim meeskond.

«Peak Time 2010» annab tudengitele võimaluse õppida tundma tõelist ärimaailma.

See on üks maailma suuremaid tudengitele mõeldud rahvusvahelisi äriühiskondade võistlusi, mis sel aastal toimub juba üheteistkümnendat korda.

Võistlus sai alguse Stockholmi Kõrgema Majanduskooli Riia tudengite initsiatiivist laiendada kontakte firmade, vilistlaste ja alma materiga.

Täiendavat informatsiooni leiab võistluse kodulehelt www.peaktime.org

TÜ nõukogus

29. jaanuari istungil valis nõukogu analüütilise keemia professoriks Ivo Leito, patoloogia professoriks Johan Björkegreni, materjalide kompuutermodeleerimise professoriks Mikhail G. Briki ja nanostruktuuride füüsika professoriks Alexey E. Romanovi.

Kaugseire ja mereoptika juhtivteaduriteks valiti Helgi Arst ja Tiit Kutser. Slaavi filoloogia professor Aleksander Dulitšenko nimetati emeriitprofessoriks. Biokeemia instituudi dotsent Ello-Rahel Karelson nimetati emeriitdotsendiks.

Kehakultuuriteaduskonna hoones asuvalle auditooriumile Jakobi 5–303) anti Atko-Meeme Viru nimi. Matemaatika-informaatikateaduskonnas hoones asuvalle auditooriumile (Liivi 2–224) anti Olaf Prinitsa nimi.

Noored Kooli otsib uusi osalejaid

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Kuni 8. märtsini ootab sihtasutus Noored Kooli avaldusi noortelt, kes tahavad kaks aastat koolis õpetada ja osaleda õpetamis- ja juhtimiskuste koolitusel.

Avalduse saavad esitada kõigi erialade esindajad, kellel on kõrgharidus või kes omandavad selle 2010. aasta suveks. Et program-miga soovitakse tuua hariduse valdkonda uusi inimesi, eeldatakse, et kandidaatidel puudub eelnev õpetajaharidus ning neil ei tohi olla õpetajana töökogemust rohkem kui üks aasta. Kõrgelt hinnatakse kandidaate, kes on heade õppe- ja/või töötulemuste saavutamise kõrval näidanud üles ka ühiskondlikku aktiivsust.

Eriti on oodatud kandidaadid, kellel on valmisolek õpetada kas matemaatikat, füüsikat või inglise keelt. Samuti oodatakse noori, kes on valmis eesti keele ja kirjanduse, ajaloo, geograafia, keemia, bioloogia, loodusõpetuse ja poiste tööõpetuse õpetamiseks. Need on ained, mille õpetajatest on koolides kõige teravam puudus.

Programmi Noored Kooli kodulehe andmetel ei saa näiteks matemaatikat koolis õpetada vaid need, kes on lõpetanud matemaatika eriala. Matemaatikat võivad õpetada ka teiste erialade lõpetajad, kes on motiveeritud ning omavad selleks vajalikke teadmisi. Sama loogika kehtib teiste õppeainete ja erialade puhul.

Noored Kooli 2. lennu osaleja Marko Ringo õpetab Nõo põhikoolis ajalugu.

Foto: Noored Kooli

Kui kandidaat on eelistatud õppeaine aineid või sellele õppeainele lähedasi aineid õppinud ülikoolis 20 ainepunkti ulatuses, siis eraldi aineteadmisi ei kontrollita. Näiteks võetakse matemaatika puhul arvesse järgmisi aineid: mikro- ja makroökonomika, diskreetne matemaatika, informaatika, kujutav geomeetria, matemaatiline analüüs, rakendusstatistika, lineaaralgebra jms.

Valikuprotsessi käigus hinnatakse kandidaate isikuseomaduste alusel nagu saavutusorientatsioon, vastupidavus, planeerimine ja organiseerimine, mõjutamine ja motiveerimine, loogiline mõtlemine ning koostööoskused. Samuti selgitatakse välja, kas ta on pädev soovitud õppeainet õpetama. Kindlasti ei suunata osalejat õpetama ainet, milles ta pole kompetentne. Noored Kooli ühte lendu vali-

takse 15–20 võimekat ja tegusat noort. Noored Kooli programm kestab kaks aastat ning hõlmab paralleelset koolis õpetajana töötamist ning õpetamis- ja juhtimiskuste koolitust.

SA Noored Kooli valikuprotsessi juhi Triin Noorkõivu sõnul on senine konkurss olnud keskeltläbi kaheksa inimest kohale. «Tartu ülikooli taustaga on olnud läbi aastate kõige enam kandidaate ning Tartu ülikooli taustaga inimesi on praegu osalejate seas ka kõige enam,» sõnas Noorkõiv.

Sihtasutus Noored Kooli tegutseb selle nimel, et programmi vilistlaste näol oleks ühiskonnas rohkem koolikogemusega tegusaid kodanikke, kes panustaksid harridusse eri elualade kogemusega.

Avalduse vorm ja lähem info kandideerimise kohta asub kodulehel <http://www.noored-kooli.ee>.

Üliõpilaste teaduskonverents säästvast arengust

26.–28. veebruarini Laulasmaal toimuv säästva arengu teemaline üliõpilaste teaduskonverents Talveakadeemia kannab tänava pealkirja «Läänemeri – vaga vesi, sügav põhi» ja keskendub Läänemere keskkonnaprobleemidele.

Konverentsi põhirõhk on Läänemerega seotud ohtudel, peale selle räägitakse meetmetest, mis on ette võetud ohtude vähendamiseks.

Ettekannetega esinevad Urmas Lips TTÜ Meresüsteemide Instituudist, Are Piel Veetee-de Ametist, Sampsa Vilhunen Maailma Looduse Fondi Soome esindusest jt. Läänemere tuleviku teemadel diskuteerivad Jüri-Ott Salm, Georg Martin, Aleksei Lotman ja Arne Taggo.

Praktilise suunitlusega grupi-

tööd keskenduvad eri teemadele – kilekott meres, liiva kaevandamine Läänemerest, tuuleenergia, tavakodaniku roll Läänemere reostamisel, kodukeemia võimalikud ohud ja alternatiivid, rannaalade pärandkultuur, säästev renoveerimine jt.

Talveakadeemia konverents on osutunud populaarseks ja viimastel aastatel on osalejate kohad täitunud tundidega. Et huvilistel oleks võrdne võimalus konverentsile pääseda, tuleb sel aastal esmakordselt osalemise soovi põhjendada. Konverentsile saab kandideerida 5.–7. veebruarini.

Osavõtutasu 350 krooni sisaldab transporti Laulasmaale ja tagasi, ööbimist, toitlustamist ning konverentsi ajakirja.

Lisainfo: www.talveakadeemia.ee

Alexander Petzholdt 200

Aimur Joandi

29. jaanuaril tähistab Tartu ülikool põllumajandusala professori Alexander Petzholdti 200. sünniaastapäeva. Petzholdt töötas Tartu ülikoolis aastatel 1846–1872 ning propageeris taimede mineraalse toitumise teooriat.

Tartu ülikoolis luges Petzholdt väga erinevaid põllumajanduse õppeaineid nagu botaanika, mineraloogia, zooloogia, taimekasvatus, agrokeemia, loomakasvatus, metsandus.

1859. aastal lülitas Petzholdt õppeprogrammi mulla ja tuha keemilise analüüsi. Eriti suured on Petzholdti teened ülikooli põllumajanduslike õppevahendite kogude, kollektsioonide ning mulla- ja agrokeemia laboratooriumi sisustamisel.

Petzholdt käis teadustöödel Saksamaal, Belgias, Inglismaal, Kaukaasias, kus ta uuris nõgese ja puuvilla kultuure, lina ning nõgese töötlemist. Professor avaldas töid saksa keeles, neid tõlgiti inglise, taani, poola, vene, itaalia keelde. Petzholdt sündis 1810. aastal Dresdenis ning omandas ta 1833 Leipzigi Ülikoolis kirurgia alal doktorikraadi.

Tartust lahkus Petzholdt 12. veebruaril 1872 Miitavi, seejärel Freiburgi, kus ta suri 5. mail 1889.

29. jaanuaril avas foto- ja videotalituse juhataja Ove Maidla Lossi tänava õppehoones järjekordse maalinäituse.

Seekordsed maalid on pärit Eesti ühe suurema kaasaegse kunsti koguja Matti Miliuse erakogust, mistõttu kannab näitus nime-tust «Milius vaatab tulevikku 5». Miliusele kuulub suur eksliibriste ja rohkem kui 1200 teosest koosnev graafika ja maalide kogu. Kõrvaloleval fotol on kunstnik Tiit Pääsukese autoportree.

Ülikoolilinna alpiklubi pidas 50 aast

Andres Hiemäe

Merili Simmer

alpiklubi Firn

Tartu ülikooli kohvikus toimunud Alpiklubi Firni 50 aasta juubelipidu tõi kokku suure hulga klubiliikmeid ja sõpru, kokku üle 90 inimese.

Väärrikale sündmusele kohaselt meenutasid klubi asutajad ja presidendid klubi sünnilugu ja algusaegu, eredamaid seiku ning olulisemaid mäketõuse. Öhtu jooksul toimunud konkursil «Firni parim tõus läbi aegade» saavutas ülekaaluka võidu 1982. aastal Tartu ülikooli 350. aastapäevale pühendatud esmatõus nimeta tipule Kesk-Pamiiris, millele anti nimi «Tartu ülikool 350».

Hooaja parimate tunnustamise kõrval anti ka tänumedalid klubi arendamise ja eestvedamise eest kõikidele kunagistele presidentidele ja praegusele presidendile, auliikmeteks nimetati klubi asutajad. Toetuse ja koostöö eest tänati medalitega ka Tartu ülikooli ning ülikooli akadeemilist spordiklubi.

Alpiklubi Firn lõi 1959. aastal noored ja aktiivsed mehed Jüri Martin, Vello Park ja Rein Küttim, kui nad tulid õppima Tartu ülikooli. Nende algatusel alustas 1959. aastal ülikooli kehakultuuriteaduskonna suusaspordi kateedri juures tegevust alpinismi treeningrühm.

Firn ja Tartu ülikool on olnud tihedalt seotud kuni tänaseni.

Kalev Muru (vasakult) ja Andres Paris 1982. aastal Tartu ülikooli 350. aastapäeva tähistamisel. Käisid veel Kalle Hansen, Anu Kallavus, Jaan Künnap ja Kalle Aedviir. Tagaplaanil

Esimesed treenerid olid kehakultuuriteaduskonna õppejõud, treeningute, loengute ja klubi ürituste korraldamiseks on lubatud kasutada ülikooli ruume ja spordibaase, on korraldatud TRÜ meistrivõistlusi kaljuronimises, ülikooli on esindatud vabariiklikel ja Balti riikide vahelistel võistlustel.

Mitmeid Eesti alpinismi ajaloos märkimisväärsed ekspeditsioonid ja esmatõus on tehtud ülikooli toel ning mitmele mäetipule on antud ülikooliga seotud nimed – «Tartu ülikool 350» (6350 m) ja J. F. Parroti nimeline tipp (6277 m) Kesk-Pamiiris.

Ülikooliga seotud täht- ja aastapäevade puhul on korraldatud mitmeid ekspeditsioone. Näiteks 1977. aastal ülikooli taasavamine 175. aastapäeva tähistamine J. F. Parroti tõusu Kazbekile (5047 m) sümboolse lõpetamisega.

Alpiklubi Firn toetub praegugi suuresti ülikooli tudengite nooruslikkusele. Nii mõnigi õppejõud, professor või ülikooliga seotud töötaja on Firniga seotuks jäänud aastakümneteks, nii mõnigi on eduka teadustöö kõrvalt teinud nime ka mägironimises.

Tihe koostöö Firni ja Tartu ülikooli vahel jätkub praegugi. TÜ akadeemilise spordiklubi

a juubelit

le pühendatud mäetipul Kesk-Pamiiris. Tipus
J. F. Parroti mäetipp (6277m). Foto: Kalle Hansen

juures korraldatakse alpinismi-treeninguid. Treeningpaigaks on kasutada TÜ spordihoones paiknev Eestis üks raskeima profiiliga siseronimissein, kus harjutatakse innukalt tulevasteks mägedeks ja võistlusteks. Heade treeningtingimuste kinnituseks on viimastel aastatel võidetud mitmeid auhinnalisi kohti üleriigilistelt ja Baltimaade esivõistlustelt kaljuronimises, matkatehnikas ja alpinismis.

Alpiklubi juubeli puhul on käima lükatud klubi ajaloo kogumise ja jäädvustamise projekt, et jätkata klubi traditsioone ning uutele tippudele pürgimist.

Maailma-ränduri näitus

1.–28. veebruarini saab TÜ raamatukogu 3. korrusel tutvuda maailmarändurist fotograafi Jean-Marc Caracci näitusega «Homo Urbanus Europeanus» (Euroopa linnanimene).

Piltidele püütud inimesed polnud Caracci tegevusest teadlikud ning toimetavad oma otsustavas ettevaatlikkuses ja kentsakuses neile projekteeritud linnamaastikel igapäevaseid asju.

Stipendium

Eesti Üliõpilaste Seltsi (EÜS) stipendiumikonkurss kahele 20 000-kroonilisele stipendiumile.

EÜSi sihtasutus kuulutab vil! Udo Mällo fondist välja stipendiumikonkursi, millele saab konkureerida iga Eesti avalik-õigusliku ülikooli magistri-, bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava ning doktoriõppe õppekaval õppiv üliõpilane, kes esitab konkursil osalemiseks nägemuse, kuidas kavatseb oma õpinguid kasutada Eesti riigi ja rahva hüvanguks. Avaldusi saab esitada 15. märtsini. Lisainfo: www.eyes.ee/stipendium.

Eesti Vabariigi 92. aastapäeva KONTSERTAKTUS

23. veebruaril 2010. aastal kell 12 Tartu Ülikooli aulas

Tartu Ülikooli arstiteaduskonna teadusprodekaani, füsioloogilise genoomika professori Sulev Kõksi ettekanne „Meie vaimu pärilikkusest”

Lennart Meri teadustöö auhindade, Ernst Jaaksoni stipendiumi ning Tartu Ülikooli aumärkide üleandmine.

✱

Tartu Ülikooli Akadeemiline Naiskoor, dirigent Triin Koch.

Kristo Käo (kitarr) ja Jorma Puusaag (kitarr).

Andres Metspalu jaoks on teadus nagu tippsport

Foto: Silje Annuk/Postimees/Scanpix

JÄRGMISEL AASTAL 60. SÜNNIPÄEVA TÄHISTAV TÜ EESTI GEENIVARAMU JUHT PROFESSOR ANDRES METSPALU PEAB ENNAST ÕNNELIKUKS INIMESEKS, SEST ON SAANUD OSALEDA GEENITEADUSE TOHUTUS ARENGUS. «KA KÕIGE HULLEMATES UNENÄGUDES EI NÄINUD MA SEDA, ET MEIE TEADUS HAKKAB NII HÄSTI ELAMA NAGU EESTIS PRAEGU,» RÕÕMUSTAB TA.

Eve Tisler

eve.tisler@ut.ee

Ka kõige hullemates unenägudes ei kujutanud 300 õpilasega Rakke keskkooli õpilane Andres ennast ette geeniteadlasena. 1967. aastal ilmus uus üldbioloogia õpik, kus esimest korda räägiti DNA-st, geenidest ja ribosoomidest. Noort Metspalu hakkas uus asi kohe huvitama, kuid kahjuks tunnis õpiku neid peatükke süvitsi ei uuritud, sest tema tolleaegsel bioloogiaõpetajal oli Jäneda kodumajanduskooli haridus. Sellest aga tulevane geeniteadlane ei heitunud, vaid hakkas oma käel raamatuid lugema, peas küpsemas plaan minna ülikooli geeniteadust õppima.

Tartu ülikooli teatmikust leidis Metspalu geenidega kõige lähemalt seotud ala biokeemia, mida õpetati nii arsti- kui ka loodusteaduskonnas. Ta valis arstiteaduskonna, sest seal kestis õpe üks aasta kauem. «Parem on õppida seal, sest siis saad tõenäoliselt targemaks,» võtab Metspalu kokku oma otsuse teaduskonna valikul. Arstitudengina hakkas Metspalu lummama ka arsti elukutse ning ta oli valmis juba molekulaarbioloogia unustama.

Neljandal semestril algasid biokeemia praktikumid Artur Linnu juhendamisel. Lind pani tähele, et üks tudeng küsib liiga palju küsimusi. See tudeng oli loomulikult Metspalu, kes kirjeldab oma lõplikku otsust molekulaarbioloogia kasuks nii: «Artur Lind kutsus mind õhtul laborisse, et tule vaata, mis meil siin

toimub. Andis mind üle aspirant Richard Villemsile, kes viis mind keemiahoone neljandal korrusel koridori taha nurka ja rääkis seal minuga tund aega. Sellest jätkus ja siis ma jäingi sinna laborisse – kogu eluks!»

TEADUS KUI TÖÖ JA HOBI

Metspalu kiidab entusiastlikke teadlasi, kellega koos töötas ta keemiahoone ruumis nr 414. Töö käis nii, et tuli ei kustunud kunagi. «Ma vahel sõidan nüüd meie majast pühapäeva õhtul mööda ja vaatan, et ainult mõni üksik aken on valge. Tol ajal ei olnud muuga tegeleda. Teadus oli töö ja hobi.»

Nostalgias hoolimata ei taha Metspalu neid aegu tagasi. Palju tööd tehtigi sellepärast, et näiteks katseks valmistumine võttis aega kolm kuud. «Ise tuli eralda ensüüm, puhastada kemikaale, kristalliseerida sool, puhuda klaasipuhuja juures spetsiaalseid nõusid,» loetleb Metspalu. Kõik need asjad, mida täna saab kiiresti tellida, tuli ise valmistada.

1979. aastal kaitses Metspalu kandidaadikraadi ning seejärel oli võimalus minna välismaale praktikale. Tol ajal olid välisreisid väga harvad, kuid Eesti sai igal aastal saata umbes kümme värsket kandidaadikraadi omandanud kümneks kuuks välisriiki stažeerima.

Metspalu tegi avalduse Ameerikasse minekuks, kuid kaks aastat järjest lükati tema avaldus tagasi. Lõpuks kutsus teadusprotektor Metspalu enda juurde, seda mäletab ta, nagu oleks see toimunud täna hommikul. Teadusprorektor ütles: «Metspalu,

Andres Metspalu kiikamas TÜ Eesti Geenivaramu biohoidlasse, kus talletatakse geenidoonorite bioloogilised proovid.

Foto: Andres Tennus

mis teil on meie vastu? Kas tahate ülikoolis töötada või ei taha? Mõelge selle peale.»

«Ma tulin suure kella alla peahoones ja silme ees terendas katlakütja amet,» meenutab praegune professor.

EESTI PATRIOOT

Oli selge, et Ameerikasse mineku nimel tuli parteisse astuda, sest selleta ei saanud teadlaskarjääri jätkata. Parteisse astumise järel sobis ka Metspalu avaldus komisjonile ning 1981. aastal sai ta loa sõita kümneks kuuks USA-sse, et töötada Columbia ja Yale'i ülikoolis teadurina. «Ma arvan, et need aastad andsid mulle motivatsiooni töötada tänase päevani. Ameerikas ma alles nägin, mida tähendab maailmatasemel teadus.»

Metspalu saatis koju kolleegidele suurte kollaste ümbrikute kaupa koopiaid värsketest teaduslikest artiklitest ning ka teadustööks vajalikke asju. Tänu sellele, et igal aastal käis mõni teadlane välismaal, saadi kodumaal värsket teaduslikku informatsiooni. Tartu ülikooli raamatukogus oli tollal üks erialane ajakiri, mõnel aastal kaks. Ilmusid vaid venekeelsed refereerivad artiklid, mille najal ei saa teha originaalset teadust.

«Ma sain pahandada ka, et ma liiga palju saadan, aga ma teadsin, et siin on mitukümmend inimest, kes ei saa oma tööd teha, kuna puudub üks leht nitrotselluloos filtrit.» Metspalu usub, et aastakümneteta-gune teadusvahetuse alustamine on kindlasti üks oluline komponent, miks Eestis molekulaargeneetika on nii jõudsalt arenenud.

Metspalule kui andeka-
le teadlasele tehti ettepanek
Ameerikasse jäädagi. Lubati isegi
perekond Punase Risti kaudu
Eestist salaja kohale toimetada.
Metspalu lükkas selle pakkumise
tagasi, kuigi 1980. aastate alguses
ei julgetud vabast Eestist veel
unistada. «Minu vastus oli, et
kui kõik tulevad Eestist ära, siis
kes sinna jääb. Ma olen ikka Eesti
patrioot,» ütleb Metspalu.

Kui Metspalu Ameerikast
tagasi tuli, võttis Artur Lind ta
käekõrvale ning viis plaanikomi-
teesse. Seal saadi sada tuhat va-
luutarubla, et Ameerikas kogutud
teadmisi Tartu ülikooli molekulaarbioloogia laboris rakendada.
Metspalu pidi ise kokku ostma
vajalikke seadmeid ja aineid, mis
tähtsendas lõputult kontoriuste
kulutamist ning Moskvas õigete
ametnike otsimist.

Siiski on Metspalu tänulik
Artur Linnule, et ta kasvas oma
hoolealustest varakult iseseisvad
teadlased. «Me pidime suhteliselt
noorelt ise otsustama ja vastuta-
ma. Sellepärast ongi minu põlv-
konna esindajad täna instituutide
direktorid.»

Sada tuhat valuutarubla oli
nii suur hulk raha, et selle eest
osteti Tartusse samasugused uue
põlvkonna seadmed, mis olid
Metspalul ka Ameerikas kasu-
tada. Lõpuks sai hakata tegema
moodsat geeniteadust.

TEADUS PRAKTIKASSE

Metspalu on püüdnud teadlasena
teha tööd nii, et teadussaavutu-
sed jõuaksid praktikasse. «Mind
ei huvita teaduse tegemine, kus
uurime eluaeg i täppi või lihvimet

muna. Ma tahan näha, et sellest,
mis ma teen, oleks kasu.» SA TÕ
Kliinikumis töötades viis Metspa-
lu laboris avastatud mutatsiooni
kohe diagnostikalaborisse, kus
seda sai kasutama hakata. Samuti
asutas ta kolleegidega firma Asper
Biotech, mille kaudu sai kasutu-
sele võtta värskest patenteeritud
instrumendid.

Metspalu soovib neil, kes
Eesti elu üle kaebavad ja virise-
vad, maailmas ringi käia. Siis nad
saavad aru, et tegelikult on Eestis
praegu väga hea elada. «Ainuke
mure on see, et päikest näeb har-
va, kõik muu on perfektne.»

Välismaal peaks küll käima,
aga tuleks tagasi tulla. Metspalu
usub, et parimad kohalikud üli-
koolid ei ole sugugi halvemad kui
välismaised. Seepärast soovib ta
noortel pärast gümnaasiumi
mitte ära minna, vaid kindlasti
Eestis ülikoolis käia. Noored,
kes varakult Eestist lahkuvad,
lõikavad Metspalu arvates oma
tagasitulekute ära. «Kui inimene
läheb kohe pärast gümnaasiumi
lõpetamist ära, siis ta ei taha ega
saagi tagasi tulla. Tal pole siin
ühtegi ülikoolisõpra, keegi ei
tunne teda. Kui Eestis võrgustik
puudub, on väga raske töötada.»

Välismaal käimine on Metspa-
lu arvates teadlaskarjääri jooksul
hädavajalik, sest teadlaste oma-
vaheline võrgustik on teadustöös
tähtis. «Kui sa oled noore teadla-
sena töötanud praeguste profes-
sorite ja instituudi juhatajatega
ühe laua taga, siis on väga lihtne
koostööd teha.» Kodumaal
üksinda oma kabinetis istumine
on ohtlik, sest siis lõikab teadlane
oma arenguvõimalused ära.

Noortele teadlastele soovi-
tab Metspalu minna välismaale
eelkõige järel doktorit tegema.
Võõrsil veedetud aeg annab
võimaluse saada iseseisvaks ja
sõltumatuks oma juhendajast.
Teadlasel tekib oma teema ja elu-
plaan ning suureneb enesekindlus
ja motivatsioon.

Edukaks teadlaseks saamise
valem on Metspalu arvates väga
lihtne. Selleks, et kaugele jõuda,
tuleb palju tööd teha. «Kaheksast
viieni töötamisest ei piisa, vahel
on vaja töötada ka 14 ja 16 tundi
ööpäevas.»

«Teadus on nagu tippспорт,»
ütleb Metspalu. Teadlased
võistlevad teadlastega, kes istuvad
kabinetis üle koridori ning ka
nendega kes on Euroopas ja
Ameerikas. Nagu tippspordis,
on ka teaduses võitja väljaselgi-
tamine pingeline, tihti on ainult
nädalate küsimus, kes saab artikli
varem valmis. «Kui spordis on
hõbe ja pronksmedal, siis tea-
duses on ainult esimene koht,»
selgitab Metspalu teaduses valit-
sevaid karme reegleid.

Metspalu huvitavad teaduses
ainult Euroopa ja maailma meist-
rivõistlused. «Kui ma ei suuda
enam Euroopa tasemel teadust
teha ehk uurimisgranti saada, siis
ma enam teadust ei tee.» ①

**«MIND EI HUVITA SELLISE
TEADUSE TEGEMINE, ET
UURIME ELUAEG I TÄPPI
VÕI LIHVIME MUNA.
MA TAHAN NÄHA, ET
SELLEST, MIS MA TEEN,
OLEKS KASU.»**

Uus töötajate siseveeb on personaalne ja kasutajasõbralik

MÄRTSIS VALMIB UUS VEEBIKESKKOND, MIS ÜHENDAB TÖÖTAJATELE VAJALIKU INFO NING DIGITAALSE TÖÖLAUA DOKUMENTIDE VORMISTAMISEKS JA KOOSKÖLASTAMISEKS.

Maarja Dahl

sisekommunikatsiooni peaspetsialist

Aasta tagasi loodi ülikooli kodulehe uus kujundus ja struktuur, arvestades eelkõige ülikooliläliste sihtrühmade huve ning vajadusi. Pärast selle kasutuselevõttu tundsid paljud ülikooli töötajad, et välisveeb ei vasta enam nende harjumustele ja ootustele.

Nüüd on valmimas ülikooli uus siseveeb, mille ülesehitus ja sisu põhinevad just töötajate vajadustel, ning mis peaks kujunema e-posti kõrval üheks olulisemaks töötajate info- ja töökeskkonnaks.

Enamik Tartu ülikooli töötajaid, olgugi erisuguste tööülesannetega, kasutavad oma töös mitmesuguseid infosüsteeme, otsivad aeg-ajalt vastuseid töökorralduslikele küsimustele ning soovivad tõenäoliselt teada, mis ülikoolis toimub.

Siseveebi keskkond ühendab endas operatiivseid teateid toimuvatest sündmustest ja kavandatavatest muudatustest,

võimalusi arvamusalaldusteks ja diskussiooniks, materjale ja juhendeid ülikooli töökorraldusest; infot üksuste ja töötajate kohta ning ligipääsu tööks vajalikesse infosüsteemidesse.

Mitmesuguseid võimalusi pakkudes on uue siseveebi märksõnad lihtsus, personaalsus ja info koondumine ühte kohta.

MIDA UUS SISEVEEB PAKUB

Kuna veebipõhiste kommunikatsioonikanalite võimalused arenevad viimastel aastatel kiiresti, pole põhjust imestada, et 2005. aastal kasutusele võetud ülikooli siseveeb juba paari aasta pärast endale uue kuue sai ning et praegune siseveeb hakkab omakorda ajale jalgu jääma.

Märtsis tööle rakendub siseveebis säilivad kõik senise siseveebi funktsioonid, ühtlasi suureneb kasutajamugavus.

Lisaks hõlmab uus siseveeb digitaalsed töövood.

See tähendab, et dokumentid, mida praegu tuleb paberil

vormistada, kooskõlastada ja andmebaasidesse sisestada, digitaliseeritakse järk-järgult ning üha rohkem nendest toimingutest saab tulevikus teha siseveebi elektroonsel töölaual.

MIDA UUS SISEVEEB EI PAKU

Eri töödeks sobivad eri tööriistad, nii jäävad ka mõned elektroonsed tööriistad praegu väljapoole siseveebi võimalusi. Näiteks meilivahetuse ja ajaplaneerimise lahendust siseveebi töölaud ei paku, sest selleks on ülikoolis juba kasutusel Microsoft Outlooki tarkvara.

Dokumentide hoidmise ja arhiveerimise keskkonnana jääb endiselt kasutusele dokumendihaldussüsteem Livelink.

MILLISED ON JÄRGMISED SAMMUD

Senine siseveeb on kavas asendada uuega märtsikuu jooksul. Kuid uuele haldusvahendile üleminek ja kolme digitaalse töövoo kasutuselevõtt on alles

esimene samm. Sellele järgneb sisu loomine inglise keelt kõnelevale töötajaskonnale, personaalse töölaua arendamine ja sidustamine õppeinfosüsteemi funktsioonidega, järkjärguline töövoogude digitaliseerimine ning kasutajatelt tagasiside küsimine.

SISEVEEBI PROJEKTI EESTVEDAJAD

Projekti juhtrühmana vastutavad töövoogude digitaliseerimise ja siseveebi valmimise eest kantsler Andres Liinat, rektoraadi nõunik Mihkel Pärnoja ja infotehnoloogiajuht Andres Salu. Digitaalsete

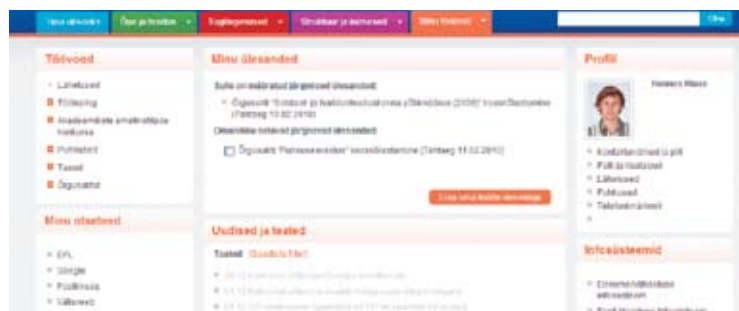
töövoogude projektijuht on Hannes Klaas kantsleist ning siseveebi infokeskkonna loomist koordineerib Maarja Dahl kommunikatsiooniosakonnast.

Keskfond on üles ehitatud Liferay tarkvaraplatvormile, mida arendab Tartu ülikooli jaoks AS Webmedia.

Uue siseveebi valmimisse on kaasatud paljud ülikooli tugiosakonnad ning konsulteeritud on mitmete akadeemiliste töötajaga, kes on andnud soovitusi oma infovajadustest lähtuvalt.

SISEVEEBI PEAMISED MUUDATUSED

- Informatsioon on paremini struktureeritud – kogu siseveebi sisu jaguneb viiele leheküljele, mille vahel on lihtne liikuda;
- ID-kaardi kasutajal piisab ühekordsest autentimisest, et pääseda siseveebi kaudu kõikidesse ülikooli infosüsteemidesse;
- lisandub personaalne töölaud, kuhu saab salvestada endale kasulikke linke ning kuhu koonduvad digitaalsete töövoogudega seotud ülesanded – esimestena lähetuste vormistamine, õigusaktide kooskõlastamine ja akadeemilistele ametikohtadele dokumentide esitamise protseduur;
- personaalsele töölaualle saab tellida kõikide ülikoolielu puudutavate teadete hulgast endale huvipakkuvad kategooriad;
- uus haldusvahend võimaldab siseveebiga integreerida üha enam infosüsteeme ja digitaalsete töövoogusid;
- otsingu funktsionaalsus paraneb märgatavalt;
- töötajad saavad ise täiendada oma kontaktide ja tööülesannete profiili;
- uue haldusvahendi kasutamine lihtsustab ja kiirendab sisuadministraatorite tööd.

Väljavõtte siseveebi lehekülgedest «Täna ülikoolis» ja «Minu töölaud».

Rohkem illustatsioone ja kommentaare: <http://siseveeb.ut.ee/>

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Jaanuari lõpus Tartu ülikoolis toimunud ettevõtjatele mõeldud avatud uste päevale tuli uute ideede otsijaid kokku üle 250. Ettevõtlussuhete ja innovatsiooni juhi Erik Puura sõnul on seda uskumatult palju ja paar päeva enne üritust tõdes ta, et isegi tehnoloogiainstituudi garderoobis on vaid 160 kohta.

«Lihtsamast lihtsamaid ettevõtlusmudeleid on Eestis järjest raskem leida. Kui varem olid heal järjel näiteks ehitustegevus ja kinnisvarakaubandus, siis nüüd on aru saadud, et kõik ei mahu selles vallas tegutsema. Igäüks mõtleb, mis on tema konkurentsieelised, milliseid uusi ja huvitavaid asju saab välja mõelda,» põhjendab Puura ettevõtjate huvi suurenemist ülikooli tegemiste vastu.

MÕTTEID ON ETTEVÕTJATEL ERINEVAID

Tema sõnul on ettevõtlussuhteid hoogustanud ka näiteks selline lihtne asi, nagu sõna «ettevõtlus» lisamine Tartu ülikooli kodulehele. Ettevõtjad leiavad nüüd info paremini üles. Samuti on koostööle palju kaasa aidanud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse käivitatud innovatsiooniosaku meede, mille kaudu saavad väike- ja keskmise suurusega ettevõtjad konkurentsivõime suurendamiseks maksimaalselt 50 000 krooni tagastamatut abi. Sealt tekkisid esimesed edulood, mida nähti ja mis olid eeskujuks.

Puura sõnul on probleemid või ideed, millega ettevõtted

ülikooli poole pöörduvad, väga erinevad. Näiteks avatud uste päevale registreerides sooviti teha füüsilikutega koostööd betoonmehaanika projektierimisel. Samas huvituti Kagu-Eesti savi ja klaasi taaskasutamise võimalustest nii olmekeraamikas kui ka ehitusmaterjalidena.

Tõlkefirma sooviks arendada koostööd Tartu ülikooliga, et värvata tõlke ja arendada teenuste kvaliteedi kontrollisüsteemi. Ökotehnoloogia teaduritega sooviti rääkida kuivkäimlatest, täpsemalt nendega kaasnevast reoveest.

Suurfirmaga A. Le Coq on Tartu ülikool teinud koostööd mineraalvee «Tarkuse vesi» väljatootmisel ja Arcticu spordijookide hindamisel. A. Le Coq'i laboratooriumi juhataja Marika Külmi sõnul on suhted Tartu ülikooliga head mitmes valdkonnas. Nad on kutsunud ülikooli õppejõude tehasesse loenguid ja koolituspäevi pidama, tellinud pikemaajalisi koolitusi sensoorika valdkonnas ja ülikooli katsekojast analüüse, mida tehase laboratoorset seadmed ei võimalda.

Külmi sõnul on tootearenduses koostöö suurimaks takistuseks mõlemat poolt rahuldava väljundi leidmine. «Meie ootame joogitööstusele sobivaid uusi innovaatilisi ning samas ka meie tehnoloogilist baasi arvestavaid lahendusi, et luua uusi tooteid. Vajalik on teadmisi jagada üliõpilaste, magistrantide, doktorantide, tulevaste õpetajate kaudu, et innovaatilised ideed leiaksid sobiva kõlapinna ja inimesed tarbijatena oleksid teadlikud,

Ülikooli ja ettevõtete suhted on kasulikud mõlemale poolele

MAJANDUSKITSIKUSES JÕUAVAD ETTEVÕTTED ÜHA ENAM ÜLIKOOLI KUI KASUTAMATA RESSURSINI. LIHTSAMAD ETTEVÕTLUSMUDELID EI TASU ENAM ÄRA, SELLE ASEMEL MÕELDAKSE KONKURENTSIEELISTELE. OTSITAKSE UUSI IDEID JA OTSIMA TULLAKSE SAGELI JUST ÜLIKOOLI.

Professor Enn Lust rääkis avatud uste päeval ettevõtjatele Chemicumist ja keemia tulevikust.

Foto: Andres Tennus; esikaane foto: Yuri Arcurs/PantherMedia/Scanpix.

vastasel juhul saab neid väga häid tooteid müüa vaid väiksele tarbijate rühmale.»

Külm rõhutab, et ülikool võiks välja pakkuda uuenduslikke ideid, teaduse uuemaid saavutusi, mille rakendamine tööstuses võiks olla reaalne. Samuti oodatakse teavet muutunud seisukohtadest, sest «teada on, et ainus asi, mis siin ilmas ei muutu, on see, et kõik asjad muutuvad».

ETTEVÕTJAD ON KÄRSITUD

Eelmise aasta oktoobris rääkis rahvusvahelise ettevõtluse professor Urmas Varblane UT-le, et kuna Tartu ülikool on siiani oma rahastamises väga vähe sõltunud ettevõtlusest tulnud rahast ja ajanud pigem teadusülikooli rida, siis ei usu ta, et teadlaste koostöösoov ettevõtjatega tekib kuskilt üleöö.

«Väga paljud uurimisrühmad on rahastatud eri alusuuringute rahadega Euroopast või Eestist. Nendel teadlastel ei ole väga suurt motivatsiooni hakata tegelema Eesti ettevõtetele lahenduste otsimisega,» tõdes Varblane.

Keemia instituudi direktor Enn Lust väidab, et ettevõtjate ettepanekud on siiski igati oodatud. Samas tõdeb ta, et nii, nagu ettevõtjaks sünnitakse mitte ei õpita, peab sündima ka ettevõtli-

kuks teadlaseks. Seda initsiatiivi ei saa õpetada ega peale suruda. Lust ütleb, et ka Tartu ülikoolis on ettevõtlikke teadlasi, koostööd pärsib pigem ettevõtjate kärsitus.

«Teadlaste poole pöördutakse sageli eeldusega, et neil on juba mingid valmislahendused olemas, mis lihtsalt kuskil riigilil vedeleavad. Selles mõttes on ettevõtteid ebaharjumuspärased partnerid, kes ootavad tulemusi juba kahe või viie kuu jooksul, kuigi tegelikult võib uurimustööle kuluda kaks kuni kolm aastat.»

Veel toob Lust välja, et Eesti väikeettevõtteid on väikese käibega ning neil ei ole piisavalt ressursse, mida suunata pikaajalisse uurimistegevusse. Samas ei ole Eesti suurfirmad ise otsustajad – tavaliselt asuvad otsustajad välismaal, kus aga on kokkulepped juba kohalike suurte teadus-instituutidega.

TOIMUB VASTASTIKUNE KOMPAMINE

Ettevõtlussuhete ja innovatsiooni juhi Erik Puura sõnul ongi näiteks nii suur ettevõtmine nagu avatud uste päev ettevõtjatele võimalik vaid tänu korralikule sisetööle ja teadlastelt saadud positiivsele tagasisidele.

Kogu ülikooli peale suudeti lõpuks kirja panna 56 uurimisrühma, laborit või teenust, mida ettevõtetele pakkuda.

«Me oleme väga kõvasti ise ülikoolis sees tööd teinud. Suisa kohe teadlasi paludes, et mõelge kaasa ja väga sageli ise välja otsinud, mida nad teevad ja osa nende eest äragi teinud. Näiteks pannud kokku informatsiooni,

mida teadlased meie arvates võiksid ettevõtetele pakkuda,» selgitab Puura.

Avatud uste päevale registreeris end 140 ettevõtet, kellest suurem osa on Tartu ülikoolile veel täiesti tundmatud. Puura sõnul sõlmiti infopäeval 15 ettevõttega ka juba esimesed eellepingud tulevaseks koostööks.

ÜLIKOOLI MAINE PARANEB

Erik Puura lisab, et üritusega kaasnenud avalikkuse tähelepanu kaudu saavad teisedki ettevõtteid teada, et midagi toimus, keegi midagi tegi, keegi midagi sai. Ka nii loodab Puura saada hulgaliselt uusi kontakte ja ülikooli mainetki parandada.

«Kindlasti hakatakse ülikoolile vaatama hoopis teisiti. Tudengid saavad aru, et teadustöö on olemas praktiline väljund. Avalikkus näeb, et ülikool ei istu enam kuskil elevandiluu tornis ega tegele vaid mingite salapärase te asjadega.»

Puura selgitas, et kogu Euroopas, kui mitte öelda kogu maailmas, vaadatakse praegu ülikoolidele kui majanduses kasutamata ressursile. Samas kõik, mis puudutab intellektuaalomandit ja patenteerimist, on seotud suhteliselt suure teadmatuse ja juhuslikkusega.

Ta rõhutab, et vähesed leiutised hakkavad tööle nii, et toovad sisse rohkem raha, kui välja viivad. Juba patenteerimine on suhteliselt kallis protsess. See aga tähendab, et ülikoolid ei saa jääda lootma vaid leiutamisele.

«Mõnes mõttes on see ikkagi

PUURA: «AVALIKKUS NÄEB, ET ÜLIKOOL EI ISTU ENAM KUSKIL ELEVANDILUUTORNIS EGA TEGELE VAID MINGITE SALAPÄRASTE ASJADEGA.»

täielik loterii. Me ei tea iial, kas leiutisi õnnestub õigesti turustada ja kas need leiavad rahvusvahelisel tasandil tähelepanu.»

Ettevõtetega koostööd tehes on Puura sõnul asi lihtsam, kuna neil on juba olemas huvi, oskused ja võimalused toote korralikuks turustamiseks.

Tulevikku vaadates toob Puura välja, et tõsiselt tuleb töötada kogu asjaajamise meeletu bürokraatiaga. Praeguste tõukefondide ja meetmete puhul huvitatakse

tunduvalt rohkem sellest, kuidas raha sendi täpsusega kulutati, mitte projekti tulemustest ja sisust.

«Mul on siin endal projekte olnud, kus töö sisuline aruanne on 50, aga finantsdokumentatsioon 15 000 lehekülge. Kõik need paberid peavad korras olema, need tuleb üle kontrollida ja auditi küsimustele vastata. Ettevõtted, kes meid tellivad, on aga eelkõige huvitatud ikkagi sellest, mis on tulemus.»

Puura loodab, et juba küm-

nekonna aasta pärast on see bürokraatia väga palju vähenenud ja saab tegeleda rohkem sisulise tööga. Sellesse faasi jõudes on majandusolukord juba teine.

Kindlasti pannakse tema hinnangul ülikooli üha enam tähele, ettevõtete võimekus teadus- ja arendustegevusse investeerida suureneb ja selleks peame valmis olema. «Praegu peame seda bürokraatiat taluma, aga vähemalt liigume edasi.»

Innovatsiooniosakud on ettevõtjatele suureks abiks

Alates 2009. aasta veebruarikuust pakutakse väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele võimalust taotleda EAS-ist kuni 50 000 krooni väärtuses innovatsiooniosakuid.

Innovatsiooniosakutega toetatakse projekte, mis on mõeldud selleks, et töötada välja innovaatilisi lahendusi taotleja arengutakistustele või probleemidele. Eesmärk on suurendada väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate (kuni 249 töötajat) konkurentsivõimet teadmiste- ja tehnoloogiasirde, teadus- ja arendusasutustega koostöö tihendamise ning intellektuaalomandi kaitse kaudu.

Ettevõtlussuhete koordinaatori Vahur Valdna sõnul on innovatsiooniosakute vastu

huvi nii ülikooli teadlastel kui ka ettevõtjatel, kuna tegemist on Euroopa Liidu kaasfinantseeritava toetusmeetmega Eestis, mis on suhteliselt vähe bürokraatlik.

«Teaduspartnerilt teenuse ostmiseks piisab ühest hinnapakumisest ja otsuse projekt rahuldada või mitte teeb EAS kümne tööpäeva jooksul. Aasta jooksul on innovatsiooniosakute projektis osalenud 128-st ettevõttest 45 seotud Tartu ülikooliga,» rääkis Valdna.

Tema sõnul võib innovatsiooniosak olla alguseks pikaajalisele ja suuremahulisele teadus- ja arendusprojektile ettevõtjaga. Selle rahaga on võimalik teha esmane materjalikatsetus, koguda teadmisi tehnoloogiate kohta, teha uuringuid intellektuaalomandi andmebaasides või

uurida innovaatilisi lahendusi ettevõtte arengutakistustele.

Näiteid TÜ projektidest: ettevõtetele AS Lõuna Pagarid ja Delux OÜ töökeskkonna konsultatsioonid; ettevõttega Pro Fiksum OÜ 40-jalase merekonteineri ümberkonstrueerimine puidukuivatiks ja optimaalseima geomeetria leidmine, baseerudes etteantud temperatuurivahemikul; ettevõttega Pühajärve Puhkekodu AS tehnoloogilise lahenduse väljatöötamine ja tasuvusanalüüsi tegemine hoone energiavajaduse osaliseks katmiseks päikeseenergia abil, kasutades suuremahulist soojuslikku päikesekütesüsteemi; ettevõttega Dorpat Sport OÜ Tenniseväljaku halli koristusroboti disainimine ja konstrueerimine.

Hannes Kaljujärv võiks olla ka kehalise kasvatuse õpetaja

VANEMUISE NÄITLEJA HANNES KALJUJÄRV KONTROLLIS HILJUTI, KAS TAL OLEKS VÕIMALIK SAADA MÕNDA KOOLI KEHALISE KASVATUSE ÕPETAJAKS. LIHTSALT TEOREETILISELT. SELGUS, ET SEE POLEKS MINGI PROBLEEM.

2x Vanemuise lavastus «Loss». Fotod: Sille Annuk/Postimees/Scanpix

Kadri Inselberg

kadri.inselberg@ut.ee

Ehk kõlab veidi üllatavalt-ki, et Eesti üks tuntuim näitleja Hannes Kaljujärv lõpetas 1979. aastal Tartu ülikooli kehakultuuri eriala. Samal aastal sai läbi ka Hermaküla stuudio, kus Kaljujärv käis ülikooliga paralleelselt ja kus omandas kutse, millega nüüd igapäevast leiba teenib.

Kui Hermaküla stuudio oli pärast Vanemuise lastestudio lõpetamist asjade loomulik käik,

siis ülikooli astumine oli seotud sooviga kindlustada pääsemine sõjaväest. «Võib-olla on see tänapäeval kuidagi mõistetamatu, mõtled, et mis see sõjavägi ikka on, aga tol ajal sa ei teadnud, kuhu sa võisid sattuda. Võib-olla kolmeks aastaks Novaja Zemljale. Mingisse täiesti võõrasse kohta,» selgitab Kaljujärv.

Miks just Tartu ülikool? Lugu algab nii, nagu näitlejate puhul ikka: Kaljujärve keskkooli lõpetamise aastal lavakasse vastuvõttu ei toimunud. Samas spordiga oli ta paar-kolm aastat poisikesena kokku puutunud ja kehakultuuri-teaduskond tundus ainuke, kuhu ta julges madala enesehinnanguga üldse astuda. Teiste erialade vastu oli aukartus liiga suur, et isegi proovima hakata.

PIDEV VÄSIMUS

Ülikooliajast mäletab Kaljujärv pidevat väsimust, kuna pärast loengutes ja trennides käimist suundus ta öhtuti Hermaküla stuudiosse. Stuudio toimus neliviis korda nädalas, algas öhtul kella seitsmest ja lõppes sageli alles üheteistkümneks hilisöhtul. «Hermaküla stuudios tegeldi ka palju füüsisega. Nii ma siis ühest trennist tulin ja hakkasin kohe teist tegema.»

Kaljujärv ise ütleb, et ega tal ülikooliajal veel mehemõistust peas polnud. Seda väidet näitlikustab ta sellega, et nii Hermaküla stuudio kui ka ülikool olid talle olulised, aga ta ei suhtunud kumbagi kui olulisse asja.

«Ma elasin vägagi uljast elu. See uljas elu tegelikult välistas tõsise suhtumise. Uljas elu tähendas

aga omakorda seda, et sa võisid vahele jääda. Kakerdasid kuskil ja sattusid kainestusmajja. Siis oleks olnud ju minek ka. Aga ega ma sellest tollal ei hoolinud.»

Samas ei mäleta Kaljujärv, et ülikool oleks olnud siiski midagi väga rasket. Peale trennide meenuvad talle esimesena kohustuslikud punased ained, nagu ajalooline materialism ja dialektiline materialism. Erialastest ainetest inimese anatoomia ja spordifüsioloogia.

ARVESTUS TUALETIS

Eredamalt on meeles mõningate õppejõudude ja eksamite veidrused. Näiteks kirjeldab ta, kuidas tollal sai mõne arvestuse läbitud ka õppejõuga Volga tualetis urineerides. Või kuidas oli avalik saladus, et ühele õppejõule tuleb enne eksamit kinkida kollektiivselt peen konjak – siis oli kindla peale minek. Kingiti ka.

Ilmekalt näitleb Kaljujärv välja selle, kuidas üks õppejõud teda ei sallinud ja eksamil temalt passi küsis. «Loomulikult ei olnud mul passi kaasas ja see oli tema võimalus mind lihtsalt alandada. «Miks mul pass peaks olema,» küsisin imestunult. Tema vastu: «Aga kust ma siis tean, kes te olete? Te käite harva kohal, ma ei tea, kes te olete. Ja kas te olete lugenud eeskirjast, kuidas üliõpilane ilmub eksamile? Pass peab kaasas olema!» No ja eks ma siis pidin passi järele minema. See tegi meelega mõruks küll.»

Näitleja suhtus ülikoolis õpetatavasse enamasti kriitiliselt ja tõdeb, et silmaringi need ained eriti ei avardanud. Praeguseks

on ta küll leebunud, kuid arvab siiski, et palju rohkem avardas silmaringi suhtlemine inimestega teistest teaduskondadest.

COLUMNA VERTEBRALIS

Üldiselt kosutas tudengistaatus aga Kaljujärve sõnul korralikult enesetunnet. Et ta kuulub kuhugi, on väljavalitu. Sai käia Tallinnas teki järel ja see oli uhke tunne. Samuti on Kaljujärvel ülikooliajast mõned tuttavad, kellega ta küll ei suhtle sama intensiivselt kui tollal, aga tähtsad on nad sellele vaatamata.

Seda, mida Tartu ülikoolis käimine talle andis, on tema sõnul päris raske väljendada. «Ma ei mõista öelda, mis ta andis. Kui ma meenutan poolt aastat anatoomiat, siis mul on seal meeles, et selgroog on *columna vertebralis* ja veel mõned üksikud ladinakeelsed terminid. Aga mis ma nendega peale hakkas? Ega ma ei tea.»

Samas on Kaljujärvel hea meel, et ta on omandanud lisaeriala, millel pole küll päevagi töötanud. See loob aga näilisegi illusiooni, et ta on oma tegemistes vaba. Tagataskust on midagi võtta.

«Mõned aastad tagasi suisa kontrollisin, kas ma saaksin kuhugi kooli võimlemisõpetajaks

ja selgus, et oleks vägagi saanud. Aga see on ikka selline teoreetiline mõttemäng,» selgitab Kaljujärv muheledes.

Kuigi Kaljujärv spetsialiseerus kergejõustikule, täpsemalt tõkkejooksule, siis reaalsele sportlaskarjäärile ta ei mõelnud. Enda sõnul oli tal selle koha pealt mõistus peas ja ta sai väga hästi aru, et poleks olnud võimeline kellegagi võistleva.

«Ütleme nii, et ma jooksin oma tänavas kiiresti, aga ega ma kvartalis kiiresti ei jooksnud. Ma ei oleks iialgi sinna tasemele saanud. Ülim, mis ma metsiku tööga oleks saanud – Eesti meistrivõistlustel *peaegu* finaali. On see siis asi, mille poole püüelda?

Kui sa oled sündinud kärbsena ja tahad kangesti tõstjaks saada, siis tuleb ikka endale teadvustada, et sa oled kärbes.»

Samas ei olnud ka näitlemine Kaljujärve jaoks ülikooliajal midagi kindlat. Ta ütleb ise, et kui see oleks olnud kindel asi, siis ta ei oleks sellesse nii hooletult suhtunud ega elanud samal ajal nii intensiivset seltsielu. Näitleja elukutseni viis ta voolusäng: «Läksin vooluga kaasa ja sattusin sinna, kuhu sattusin.»

Praegu ei seo Kaljujärve Tartu ülikooliga enam miski. Enda sõnul muud puutepunkti polegi, kui et ta elab Tartus, kus on ülikool. Mis on ka tore. Äkitselt küsib Kaljujärv retooriliselt, et mis üldse oleks tema kodulinn Tartu ilma ülikoolita?

Spordiga, täpsemalt tervisespordiga on Kaljujärvel aga säilinud tihedam side. «Ma teen kepikõndi. Kui see sport on, siis seda teen tõesti hea meelega. Sest spordiarstid väidavad, et minu eas ei ole jooksmine enam kasulik. Aga toonust tuleb tõsta ja vormis tuleb olla. Siis ma käin vahel teatri jõusaalis, teinekord Auras ujumas. Püüan ikka olla füüsiliselt aktiivne.»

Kaljujärv on tõdenud, et kui ülikooliga seonduvast midagi kahtseda, siis ehk seda, et ta tartlasena kuskil mujal ei õppinud. Eks ikka selleks, et oleks saanud ka rohkem ühikaelu maitsta. Kuigi, meenutab ta, ega ka Tartus ühiselamu ukсед tema jaoks suletud olnud. Siiski tunnistab Kaljujärv, et paratamatult on ta tänu Tartu ülikoolile täna selline nagu on – nii heas kui ka halvast. ①

«KUI SA OLED SÜNDINUD KÄRBSENA JA TAHAD KANGESTI TÕSTJAKS SAADA, SIIS TULEB IKKA ENDALE TEADVUSTADA, ET SA OLED KÄRBES.»

Täiustatud intellektuaalse omandi süsteem aitab majandusele kaasa

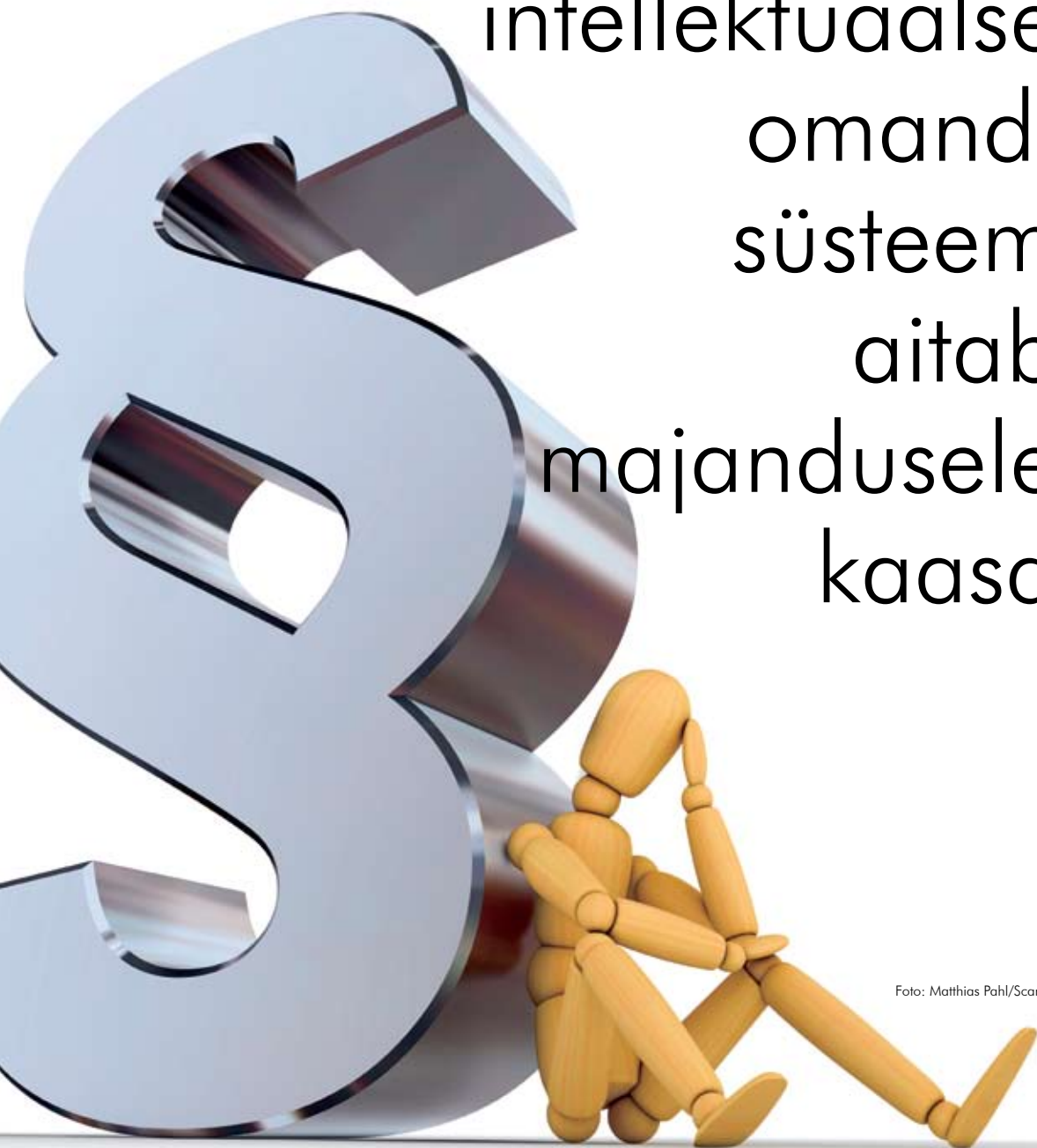

Foto: Matthias Pahl/Scanpix

EELMISE AASTA LÕPUS KAITSES ALEKSEI KELLI DOKTORITÖÖ, MILLES ANALÜÜSIS INTELLEKTUAALSE OMANDI SÜSTEEMI EESTIS NING LEIDIS, ET AUTORIÕIGUSE JA PATENDIÕIGUSE MUUTMINE TULEKS EESTI MAJANDUSELE KASUKS.

Eve Tisler
eve.tisler@ut.ee

Kevadsemestril külalisteadurina USA-s Columbia ülikoolis töötava Aleksei Kelli väitekirja keskne idee oli, et tänapäevase intellektuaalse omandi (IO) käsitus peaks ühendama nii majandusteadusliku kui ka õigusliku käsitluse.

«Nii juriidilisest kui ka majanduslikust aspektist mõistetakse maailmas intellektuaalset omandit suhteliselt sarnaselt,» sõnas Kelli. Uuri ja arvates on põhiküsimus selles, et IO õpetamisel ja ka juhtimisel tuleks need aspektid ühendada. Näiteks IO õppekursus ei peaks piirduma üksnes ülevaatega õigustest, vaid peaks puudutama ka varalist poolt ja vastupidi. IO kui õigus eksisteerib selleks, et soodustada majandusliku väärtuse loomist.

Eesti on liitunud paljude rahvusvaheliste lepingutega ning jõustanud mitmeid Euroopa Liidu direktiive, nii et seadusandlikult IO õiguses suuri erinevusi teiste riikidega ei ole. «Samas ei suudeta Eestis alati efektiivselt oma intellektuaalset omandit kommersialiseerida,» leiab Kelli.

Doktoritöö on interdistsiplinaarne uurimus. Autor on uurimustöö tulemusi kasutanud osaledes majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi ja kultuuriministeeriumi intellektuaalse omandi alastes töögruppides. Doktoritöö tugineb suures ulatuses teaduslikule uurimistööl, mis on viidud läbi Euroopa Liidu ja siseriiklike teadusprojektide raames. Nimetatud projektides on autor osalenud

ühel Eestipoolse IO põhilise eksperdina. Autori seisukohad on leidnud muuhulgas kajastamist Euroopa Komisjonile esitatud aruannetes. Põhihüpoteesina püstitas Kelli väite, et tänapäevase IO süsteemi üks põhiline eesmärk on innovatsiooni edendamine. Kelli leiab, et see on nii globaalselt kui Euroopa Liidu seisukohalt oluline. «Eesti jaoks on intellektuaalse omandi süsteemil aga eriline tähendus, sest see aitab edendada meie suhteliselt nõrka majandust ja viia see EL-i majanduse tasemele,» sõnas Kelli. Selle eesmärgi saavutamiseks on vaja kohelda teadmist õigusliku varana.

SEADUSEMUUDATUSED

Innovatsiooni edendamine eeldab samuti võimalust kasutada teadmist, mis kuulub teistele isikutele. Kelli leidis oma doktoritöös, et sellise juurdepääsu peavad tagama üldise iseloomuga paindlikud IO piirangud. Seetõttu moodustab IO regulatsioon olulise osa õiguslikust baasist, mis toetab innovatsiooni. «Innovatsiooni edendamine kui eesmärk ei pea kajastuma üksnes eri strateegiates, vaid ka intellektuaalse omandi süsteemi aluseks olevates õigusaktides, nagu näiteks patendiseaduses, autoriõiguse seaduses,» selgitas Kelli.

Kelli uuris oma doktoritöös mitmeid traditsioonilisi intellektuaalse omandi instituute läbi innovatsiooni- ja kultuuriministeeriumi ning püüdis välja töötada meetmeid, mis võimaldaksid tema arvates innovatsiooni kiirendada. Autoriõiguses on innovatsioon seotud eelkõige kultuuritööstusega.

Kelli jõudis järeldusele, et Eesti autoriõiguse seaduses on autori isiklikud õigused liiga ulatuslikud,

mis raskendab mõnede teoste majanduslikku ekspluateerimist. Selle olukorra lahendamiseks pakkus uurija välja, et tuleks kitsendada autori isiklikke õiguste kataloogi. «Teose kommersialiseerimise tagamiseks tuleb seaduses selgesõnaliselt sätestada, et isiklikud õigused on litsentseeritavad,» ütles Kelli.

UUS LOOBUMISÕIGUS

«Autoriõigus kaitseb teadmist, mis väljendub teose vormis ning majanduskasvu huvides peab seda teadmist saama kasutada,» sõnas Kelli. Eesti Autoriõiguse seadus näeb ette, et autori isiklikuks õiguseks on õigus teose puutumata- tusele. «Kui nüüd keegi on loonud töökohustuste käigus arvutiprogrammi ja puudub eraldi isiklike õiguste kokkulepe, siis ei saa seda ilma autori nõusolekuta täiendada,» toob uurija välja praeguse seaduse kitsaskohad. Lahenduseks oleks see, kui muutmisõigus oleks varaline õigus, mida saab lihtsustatult üle anda.

Doktoritöö autor uuris innovatsiooni kiirendamist ka patendiõiguse abil. Ta jõudis järeldusele, et patendi taotlemise õiguse üleandmisel peab eksisteerima võimalus, mille järgi leiutaja loovutab ka nõudeõigused kasumile, mida ettevõtja saab leiutise kommersialiseerimisest.

Toode võib sisaldada mitut leiutist, disaini ja ärisaladust. Kelli leidis, et kui anda leiutajale ebamäärane õigus osale kasumist, siis see on kahjulik ettevõtjale. Ta arvab, et leiutaja tasustamine peab jääma leiutaja ja tellija ehk töandja kokkuleppe reguleerida. «Prae-

gune olukord, kus seadus ütleb, et leiutajal on õigus osale kasumist, on ebamäärane. Tuleb arvestada ka sellega, et ettevõtjal võib olla palju projekte, millest enamik ebaõnnestub. Kuid kuna üks on edukas, siis tuleb osa kasumist anda leiutajale.»

Kui need ettepanekud ellu rakendatakse, siis ei tohiks Kelli sõnul autorite ja leiutajate positsioon muutuda. Põhireegliks jääb ikkagi see, et looming kuulub loojale.

«Minu ettepanekud seonduvad sellega, et loojal peab olema suurem vabadus oma loomingule.» Kui autor või leiutaja ei taha oma loomingut loovutada, siis ta ei pea seda tegema. «Kui me mõistame loomingut ehk teadmust kaubana, siis ettevõtjad tahavad kaupa, millega ei kaasne piiranguid.»

ETTEVÕTLIK ÜLIKOOOL

Doktoritöö autor uuris ka seda, kuidas majandusliku ja õigusliku komponendi ühendamine IO süsteemi edule kaasa aitab. Uurija jõudis järelduseni, et keskendumine üksnes intellektuaalse omandi õiguslikule aspektile võib tuua kaasa formaalsete eesmärkide seadmise. Näiteks on strateegiadokumentides seatud eesmärgiks teatud arv patente elanikkonna kohta. «Patentide arv ei ole see, mis kiirendab innovatsiooni, põhiküsimus on nendes sisalduvale teadmusele kõige tulusama kasutusviisi leidmine.» Kelli arvates ei pöörata Eestis piisavalt tähelepanu ja ei osata IO majanduslikku väärtust, mille pinnal õigused tekivad ja mille kasutamist nad tegelikult on seatud tagama.

Üks osa Kelli doktoritööst käsitleb ka ettevõtliku ülikooli kontseptsiooni.

Praegused avalik-õiguslike ülikoolide IO eeskirjad on kohati erinevad. Uurija arvates võiks IO eeskirjad ühtlustada. Veelgi olulisem on, et ülikoolide eeskirjad näeksid ette selge regulatsiooni IO kasutamise osas. «Regulatsioon peab selgelt sätestama, et ülikool kasutab oma intellektuaalset omandit teadustöö edendamiseks,

teadmuste levitamiseks ning uute kaupade ja teenuste loomise soodustamiseks.»

Uurimistöö põhjal väidab Kelli, et IO osatähtsus ühiskonna kõigis valdkondades järjest suureneb. «Eesti seisukohalt on IO süsteemi näol tegemist olulise hoovaga, mis peab tagama teadmistepõhise Eesti ja kogu Euroopa Liidu arengu.» ¹⁷

Heiki Pisuke

Aleksei Kelli doktoritöö juhendaja; eraõiguse instituudi juhataja asetäitja Tallinnas

Intellektuaalne omand kui iseseisvat tähendust omav normistik tekkis Euroopas alles 18 sajandil. Seda kujundati teaduslikult alates 20. sajandist, seoses uute tehnoloogiliste väljakutsetega. Viimased paarikümmend aastat on olnud uute oluliste arengute periood nii seadusandluses kui ka teoorias. Kogu ühiskonna innovatsiooniprotsess tugineb õiguslikult suures osas intellektuaalsele omandile. Seega, teaduse ja praktika seisukohalt on tegemist äärmiselt huvitava uurimisvaldkonnaga, mis on oma arengu intensiivses faasis. Kindlasti pakub uue valdkonna uurimine väljakutseid nii õigusteaduse metodoloogiale üldse kui ka senisele õigusharidusele. Töös õigusteadusliku ja majandusteadusliku lähenemise ühendamine annab intellektuaalse omandi vallas uue suuna ka teadmiste levitamisele ülikoolides ja ettevõtjatele.

Aleksei Kelli on teinud tänuväärset tööd nii teoreetikuna, praktikuna kui ka pedagoogina. Kuigi doktoritöö keskendub esmajoonel Eestiga seotud problemaatikale, on see silmas pidanud maailma ja Euroopa Liidu uusimaid arenguid selles valdkonnas. Töö arvestab Eesti majanduse eripära, milleks on väikese ja keskmise suurusega ettevõtete oluline roll majanduses ja ülikoolide juhtiv roll innovatsioonis. Kuigi sõnapaari "intellektuaalne omand" võib kohata juba peaaegu igas strateegiadokumendis, on see siiani veel küllaltki deklaratiivne ja praktikas oodatud väljundita. Aleksei Kelli uuribki neid võimalusi, kuidas intellektuaalset omandit kui õiguslikku vahendit kasutades saab edendada ühiskonna innovatsiooniprotsessi. Oluline osa selles protsessis kuulub intellektuaalse omandi põhiteadmiste levitamisele nii ülikoolides kui ka ettevõtjatele. Kelli näitabki kellele, mida, kuidas ja mis vormis levitada. See doktoritöö on oluline samm Eesti intellektuaalomandi kultuuri arendamisel.

ERKROHELISTE OKASTEGA SUVEHALJAS
LEHIS ON ESIMESI EESTIMAA VÕÕRPUULIIKE,
MIDA ISTUTATI MÕISATEEDE ÄÄRDE JA
PARKIDESSE. BOTAANIKAAIA EES
KASVAVAT PRIMORJEST PÄRIT
PUUD NIMETATAKSE JAAPANI
MERE ÄÄRSE OLGA KÜLA
JÄRGI OLGA LEHISEKS.
SELLE VANUSEKS ON
MÕÕDETUD ENAM
KUI 250 AASTAT.
KUST JA KUIDAS
TA SIIA SATTUS,
POLE TEADA.
ILMSELT VÕIS
TA OLLA SIIN
JUBA 1806.
AASTAL.

250-aastane lehis võib mäletada botaanikaaja rajajat

SEE VANIM PUU ÜLIKOOI BOTAANIKAAIA PEAHOONE EES, LIKLUSROHKE TÄNAVA ÄÄRES VÕIB VEEL MÄLETADA, KUIDAS SIIN ASKELDAS BOTAANIKAAIA ESIMENE DIREKTOR GOTTFRIED ALBRECHT GERMANN, TUUES AEDA PRAEGUSESSE ASUKOHTA.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Eakad puud ehk mäletavad meest, kes vaatab nüüd künkalt oma härmas liigirohket aeda. Gottfried Albrecht Hermann, kelle pronksbüst seisab bastionivallil alpinaariumi taga eelmise aasta detsembrist, rajas 207 aastat tagasi siia botaanikaia.

«Nüüd saame külastajaile näidata ka aia asutajat. Seni osutasime vaid mälestuskivile, mille võime nüüd Raadile tema hauaplatsile paigutada,» rõõmustab direktor Heiki Tamm. Germanni kalm on seni tähistamata, ka koha leidmisega oli tegu.

Skulptor Mati Karmini mälestusmärgi metallsamastiku sisse on kavas panna valgustus. «Et nii lage ei paistaks, istutame kevadel selle ümber ronitaimi või laseme metallikunstnikul teha vasest väänkasvud,» arvas Tamm.

Germanni hauaplats on unustusse vajunud ehk seepärast, et ta ei jõudnud oma lühikese elu

jooksul (suri 35-aastaselt) suure õppekoormuse ja organiseerimistegevuse tõttu jätta teadusesse nii olulisi jälgi nagu kuulsad kaasaegsed. Siiski jõudis ta tegelda mitme teadusharuga, nagu ornitoloogia (Eesti- ja Liivimaa lindude nimestik, mida hiljem täiendati ja ümber töötati ning mis oli aluseks kõrgetasemelisele Meyeri monograafiale), botaanika (floora kogumine, uurimine, botaanikaaja algse asukoha taimekogude nimestik), entomoloogia, klimatoloogia (teadaolevalt esimene Eestit hõlmav võrdlev kliimauurimus), mineraloogia ja geograafia (ekspeditsioonid). Kokku on tal kaheksa teadustööd.

Suurima panuse andis Hermann botaanikaaja ja loodusmuuseumi rajajana. Saksa maal loodusteadusliku hariduse saanud ja meditsiinidoktori kraadi kaitsnud Hermann kutsuti 1802. aastal taasavatud ülikooli esimeseks üldise loodusteaduse ja botaanika professoriks.

Tartu teadlased töid oma

ekspeditsioonidelt Siberist ja mujalt rohkesti õppe- ja teadustöömaterjale. Erialakollektsioonid vajasisid loodusteaduslikku kabinetti, mille Hermann asutas kohe 1802. aastal. Tema juhtimisel pandigi alus ülikooli zooloogia-, botaanika- ja geoloogiakogudele. Ta ise kasutas loengute näitlikustamiseks ka isiklikku mineraalide kogu. Zooloogiamuuseumis on näiteks säilinud peavarahoidja Jaan Luigi sõnul veel Germani ja tema üliõpilaste kogutud putukaid. Praegu moodustavad botaanika- ja mükoloogia-, geoloogia- ja zooloogiamuuseum ülikooli loodusmuuseumi.

ÜLIKOOI JA BOTAANIKAAED

Veidi spekulierides võib pärida, et kui Hermann poleks 1803 Tartusse botaanikaaeda rajama hakanud, kas siis oleks teinud seda keegi teine. Heiki Tamm on kindel, et varem või hiljem oleks ülikooli juurde botaanikaed tekkinud. «Lääne-Euroopa kultuurist

mõjutatud Venemaa võttis üle sealse aia- ja pargikultuuri, samuti botaanikaedade traditsiooni. Nii nagu oli vaja loodusteaduslikke kabinette ja muuseume, oli vaja ka botaanikaedu, kus sai kohalikke ja ekspeditsioonidelt toodud taimi kasvatada ning uurida.»

Algul rajati aed praeguse Vanemuise 46 õppehoone vastas väljaspool linnapiiri olevale maa-alale. Maatükk jäi kiiresti väikseks, juba 1804 kasvas aias 1121 taimeliiki. See oli ka tasase pinnaga ning samuti oli tiik seisuveeline, st allikateta.

Kui krahvinna Anna von Rosenkampff kinkis ülikoolile Laias tänavas Emajõe-äärse maatüki, pidas Germann seda aia uue kohana väga sobivaks. Linnamüüri vall võimaldas kujundada künkaid ja muuta aia reljeefi mitmekesiseks. Seal sai kasvatada hoopis rohkem eri tingimusi vajavaid taimi.

1806 kolitigi ümber. Emajõe-poolsele niiskele alale kaevati tiik. «Toomemäe nõlvade all oli isegi allikaid, sealt voolas botaanikaeda oja,» näitab Heiki Tamm oma ametiruumi seinal asuvalle vanale kaardile. Oja voolab praegugi, nüüd küll drenaažtoru pidi.

Aia ümber ehitati maakividest müür, hakati rajama peahoonet ja kasvuhooneid. Aia planeeris ja korrastus- ning ehitustöid juhtis ülemaednik Johann A. Weinmann. Põhijoontes püsib tema loodud aiajaotus tänaseni.

Kui jätkaks nüüd kaks sajandit vahele, mil aeda juhtisid ja rikastasid kuulsad loodusteadlased Carl C. F. Ledebour, Alexander G. von Bunge, Edmund A. F. Russow, Theodor Lippmaa jt,

Möödunud aasta lõpus botaanikaaias avatud pronksbüstil seadis skulptor Mati Karmin kunstnik Christian Vogeli maalist inspireerituna Germanni käele samuti istuma linna.

Foto: Varje Sootak

ning hüppaks tänapäeva, siis selgub, et Tartu ülikoolis asub üks Euroopa kõige tihedama asustusega botaanikaedu. «Meil on üle 6550 taimeliigi kolme ja poole hektari kohta, vaatamata sellele, et territoorium on väike ja n-ö ruumiliselt pole kuhugi edasi areneda,» rääkis Heiki Tamm.

TÜ botaanikaed on avatud mitte ainult selle sõna otseses mõttes seitse päeva nädalas.

Kui Germann asutas aia algul õppe- ja teadustöö vajadusi silmas pidades, siis järgmiste aastasadade jooksul on oluliseks kujunenud ka taimemaailma valgustaja roll.

BOTAANIKAAIA AVATUS JA AVALIKKUS

Tamme sõnul on õppeklass ja külastuskeskus juba väikeseks jäänud. Botaanikaed harib huvilisi

seminaride, loengute, näituste, konsultatsioonide, õppeekskursioonide, eestikeelsete taimenimedede andmebaasi täiendamise jms kaudu. Sageas on aias ka muusikud, joonistajad ja pildistajad, pikniku- ja pulmarahvas.

«Kuigi me peame tänava pool miljonit kokku hoidma, tahame jätkata infotahvli ja siltide uuendamist. Oleks vaja jõuda audiogiidini, mida meil rahapudusel veel pole. Palmihoone vajab energiasäästlikumaks muutmist, palmikollektsioon suurendamist,» jätkas direktor. Tänavusel bioloogilise mitmekesisuse aastal on kavas olulisemad ravimtaimed kokku korjata ja kujundada omaette alale nende aed, kevadtalvel

tutvustada põhjalikumalt ühe liigirikkama sugukonna – orhideeliste – taimekaunitare, suvel korraldada üks püsikute päev ja näitus.

Botaanikaaias on kesklinnas paiknemisega väga vedanud, sest siia tuleb enamik linna külalisi, huvilistest rääkimata. Heiki Tammel on hea meel nentida, et eelmisel aastal oli neid 112 000, seega rohkem kui Tartus elanikke. «Tartu linn on meid kui linna turismiobjekti toetanud, nii olemasuvisteks hooldustöödeks saanud paar hooajatööst juurde võtta. Ja linna keskkonnahariduse keskuse üks õpetaja töötab õpilastega iga päev meie juures.»

Ⓢ
*Kasutatud kirjandus vt:
www.ajakiri.ut.ee.*

Germann võib oma liigirikka aia üle uhke olla, sest siin on ka Aust-raalia suursaadiku kingitud alles 1994 avastatud haruldane okaspuu volleemia (*wollemia nobilis*).

Foto: Heiki Tamm

Mida jõudis teha Gottfried Albrecht Germann?

Germann sündis 1773 Riias, õppis ja täiendas end Saksamaa mitme ülikooli arsti- ja loodusteaduskonnas. Oli üks Jena loodusuurimisseltsi asutajaliige ja tegutses seal kogude ülevaatajana. Berliini Marcus E. Blochi looduslookabinetis koostas kollektsioonide täieliku nimestiku. 1796 kaitses meditsiinidoktori väitekirja Kielis.

Saksamaalt naasnuna oli Germann arst Peterburis ja Lätimaal. Lätist kutsuti Germann ülikooli esimeseks üldise loodusteaduse ja botaanika professoriks. Asutas botaanikaia ja loodusteadusliku kabineti.

1803–1809 korraldas ekspeditsioone Eesti- ja Liivimaale, Valge mere äärde ning Mogiljovi kubermangu.

Germann kuulus ka ülikooli kujunemises otsustavat osa etendanud valgustusfilosoofiliste ja humanistlike ideedega ringi Ephesinische Kirche, kus osalesid peaaegu kõik professorid, nagu Lorenz F. Ewers, Daniel G. Balk, Johann K. S. Morgenstern, Gottlob B. Jäsche, Johann W. Krause jt.

1803 valis ülikooli nõukogu komisjoni (Balk, Germann, Jäsche), et töötada välja üliõpilaste sisekorrareeglid. Nii osales

Germann ka tsaari kinnitatud kogumiku «Reeglid Keiserliku Tartu Ülikooli üliõpilastele» väljatöötamisel.

Rektor Georg F. Parroti eestvõttel hakati ülikoolile kiiresti hooneid (peahoone, vana anatoomikum) ehitama või vanu ümber kujundama (toomkirikust raamatukogu, kasarmuhoonetest kliinikud) ning linnarahva karjamaast Toomemäest parki kujundama. Toomemäe kujundamise komisjoni kuulus koos Krause, Parroti ja Morgensterniga ka Germann.

Germann suri 28. novembril 1809 tuberkuloosi.

TÜ sotsioloogid laovad ühiskondlike väärtuste müüri

RASKETE AEGADE KIUSTE ON EESTIL AINSA BALTI RIIGINA ÕNNESTUNUD 2004. AASTAST PÜSIDA ÜHISKONDADE VÄÄRTUSI KAARDISTAVAS UURINGUS, MIS HÕLMAB ÜLE KOLMEKÜMNE RIIGI, RÕÕMUSTAB MEESKONNA EESTI JUHT, RAHVASTIKUSPETSIALIST MARE AINSAAR. UURINGUTULEMUSI ON EESTIS ERI VALDKONDADES EDUKALT KASUTATUD JUBA PRAEGU.

Maarja Pakats

ajakirjandusmagistrant

Akadeemiline projekt «Euroopa sotsiaaluuring» algas Euroopas 2002. aastal ja toimib siiani järjepidevalt. Kokkuvõttes valmib sellest andmebaas, kuhu iga aastaga laotakse peale uus kiht tulemusi. Andmebaas on kui riikide ja inimeste elulugu, kirjeldades, millised nad on, mis on nendega juhtunud, miks ühed ühiskonnad teevad ja otsustavad asju ühtmoodi, aga teised teistmoodi.

«Kaugem eesmärk on avastada kultuurideüleseid seaduspärasusi inimeste ja ühiskondade arengus,» lisas Ainsaar. Eestist kuuluvad uuringurühma Tartu ülikooli sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituudi töötajad.

Millised on seniste uuringute põnevamad tulemused Eesti ühiskonna kohta?

Viimased aastad on olnud tervele Euroopale majanduslikult rasked.

Majanduslik ja ühiskondlik olukord muudab inimesi ja ka institutsioone.

Eesti peamine eripära Euroopas on see, et me ei ole eriti usklikud. Pereasjades oleme väga põhjamaised – inimesed elavad koos abiellumata.

Paljudes asjades oleme Euroopa keskmised, Ida-Euroopa kontekstis üks eesrindlikumaid riike. Töö aspekt paistab silma: me oleme nõus kauem töötama. See on erinev Lääne-Euroopast, kuid ka see hakkab muutuma. Eestlased hindavad kõrgelt kindlat töökohta, läänes on selle asemel hinnatud töö huvitavust. Võrreldes teiste riikidega on meil oluline majanduslik toimetulek – see teeb inimesed õnnelikuks.

Eestlaste jaoks on ka väga tähtis partneri olemasolu. 15–19-aastaste noorte seas on Eestis teiste riikidega võrreldes kooli mõju noorte elule suurem.

Mõnevõrra üllatuslik oli, et eestlaste keskmine suhtumine immigrantidesse oli aastal 2004

teiste Euroopa riikidega võrreldes suhteliselt pooldav. Selle seletus võib peituda meie ühekülgse immigratsioonikogemuses.

Kui Euroopa idapoolsetes riikides on usaldus riigisüsteemi ja -juhtimise, demokraatia vastu üldiselt madal, siis Eesti inimestel on idapoolsetest ühiskondadest üks kõige suurema usaldusega riike.

Kuidas saab uuringu tulemusi kasutada laiem avalikkus?

Uuringu andmed on internetilehelt kõigile vabalt kättesaadavad. Tulemusi kasutavad juba praegu siseministeerium, sotsiaalministeerium, haridus- ja teadusministeerium, rahandusministeerium, riigikantselei, Eesti Pank ja omavalitsused. Andmeid on kasutatud justiitsministeeriumi seaduste analüüsiks ja Eesti inimarengu aruannete koostamisel.

Selleks, et Eestis elavad inimesed võimalikult palju uuringutulemustest kasu saaksid, on alati kasulik anda välja raport ka eesti

keeles. 2004. aastal me nii ka tegime ja raportit kasutavad eestlased internetis aktiivselt.

Tulevikus suureneb loodetavasti riigijuhtide seas koolitatud noorte hulk, kellel on metodoloogilised oskused ise andmebaasi kasutada ning analüüsida.

Kuidas uuringut rahastatakse?

Iga riik peab oma kulude katteks ise raha leidma. Päris esimesel korral õnnestus meil Eesti teadusfondilt poolkogemata natuke raha saada ja nii see saigi tehtud poolenisti entusiasmiga.

Aasta 2005 oli väga raske, kuid õnneks tuli meile teadus- ja haridusministeerium appi ja nii on õnnestunud Eestil ainsa Balti riigina uuringumeeskonnas püsida alates 2004. aastast.

Uuringu koordineerimine, rahvusvaheline koostöö ja andmete kvaliteedi kontroll – see kõik on Euroopa meeskonna rahastada.

Kui palju raha uuring aastas nõuab?

Umbes üks miljon krooni. See läheb kõik baasandmete kogumisele. Muidu võiks uuringu käigus rohkem teha – väljastada tulemustega kogumikke, investeerida noorte harimiseks mõeldud kursustesse. Mujal maailmas seda kõike korraldatakse, sama võiks teha ka Eestis.

Millised on uuringu valim ja metoodika?

Kogu protsess on nn riigiblokkide ladumine ühtsesse müüri. Need riigiblokkid vastavad täpselt riigi demograafilisele läbilõikele ehk riigi hariduslikele, majanduslikele

Eesti meeskonda juhib Mare Ainsaar.

Foto: Mihkel Maripuu / Postimees / Scanpix

ja rahvuslikele näitajatele. Igast riigist kuulub valimisse hoolikalt välja valitud 2000 inimest. Me väga loodame, et kui me need inimesed saame, siis on neil ka aega meile vastata. Tänapäeval on inimestel järjest rohkem tegemisi ja vähem aega. Meetodina kasutame suulist ankeetküsitlust.

Rääkige küsimustiku sisust.

Küsimustikus on kindlad teemablokid. Iga uue uuringukorra ajal vahetatakse välja kaks blokki – peamiselt teadlased kogu maailmast pakuvad välja uued teemad, mis on üleeuroopaliselt tähtsad.

Kindlad teemablokid hõlmavad inimeste meediakasutust, religiooni, poliitikat, tervist, suhtumist ühiskondlikesse institutsioonidesse, rahulolu eluga, ühiskondlikku aktiivsust, soolist võrdõiguslikkust, tööalast staa-

tust, haridust, perekonda, väärtushinnanguid, suhtumist integratsiooni. Seekord on eriblokkidesse valitud pere- ja tööelu probleemid ja suhtumine võimustruktuuri-desse ja juriidilisse õigusesse ning nende usaldamine.

Kas projektil tervikuna on ka lõpukuupäev?

Euroopas jätkub projekt kindlasti pikalt ning ma loodan, et ka Eestis. Iga aastaga aegread pikenevad ning muutuvad väärtuslikumaks. Kunagi saja aasta pärast on teadlastel põnev analüüsida ühiskondi, inimesi ja kultuure 21. sajandi algusest kuni 21. sajandi lõpuni.

Seni on tulemus tegelikult olnud väga edukas, sest projekt on jätkunud ning on praeguseks kogunud nii palju toetust ja tunnustust, et rahastamine on muutunud kergemaks. ①

Tartu ülikoolis valmis üldhariduskooli õppekava siduv «liim»

HILJUTI KINNITATUD PÕHIKOOI JA GÜMNAASIIUMI UUTES ÕPPEKAVADES ON OLULINE MÄRK-SÕNA LÕIMING, MIS AITAB ÕPILASEL ÕPPEAINEID OMAVAHEL JA ÜMBRITSEVAGA PAREMINI SEOSTADA. KUIDAS SEOSEID TEGELIKKUSES LUUA – SEE SELGUB ÜLIKOOI HARIDUSUURINGUTE JA ÕPPEKAVAARENDUSE Keskuse kahest vastvalminud kogumikust.

Sigrid Söerunurk
sigrid.soerunurk@ut.ee

Tänapäeval ei ole enam oluline ainult koolis õpitud tarkus, vaid üha tähtsamaks muutub oskus näha ainete vahel seoseid ning ühendada koolipingis õpitud teadmisi ümbritseva eluga.

«Kui võrd teadmisi omandatakse tänapäeval mitte niivõrd nende endi pärast, vaid vajadusest neid kasutada, muutub oluliseks see, kuidas seostada õpitud teadmisi ja oskusi nii ühes õppeaines, ainevaldkondades kui ka eri õppeainete ja ainevaldkondade vahel,» selgitas lõimingukogumiku teoreetilise osa autor Tiina Kuusk lõimingu olemust.

Lõimingu vajadusest oli juttu juba eelmise õppekava koostamise ajal 2002. aastal, mil õpetajatel hakati nõudma integratsiooni ehk eri ainete lõimimist, samas polnud selgust, mida selle all täpselt mõeldi ja kuidas seda ellu viia.

«Seni on lõimingu olnud

rohkem iga aineõpetaja õlul ja tema omalooming,» nentis Viljandi Carl Robert Jakobsoni nimelise gümnaasiumi ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja ning TÜ õppekavaarenduse keskuse spetsialist Ülle Luisk.

Nüüdseks on õppekavaarenduse keskuses õpetajate abistamiseks kokku kogutud praktilised näpunäited.

Ainesisene lõiming tähendab Luisu sõnutsi kogu õppeaine struktuuri ja ülesehituse loogikat. Näiteks põhikooli ajalooõpetuse (mis algab 5. klassist) uues ainekavas on loobutud eesmärgist anda noortele kõikidest ajalooetappidest absoluutselt täiuslik ülevaade. Ajaloo ainekava koostamisega tegelenud Luisu kinnitusele on nüüd eesmärk tekitada noortes huvi ja seda ka hoida. Teine oluline muudatus ajalooõpetuses on igapäevaelu põhjalikum käsitlemine. See tähendab, et noortel tuleb vähem tuupida sõjakäikude ja poliitikaga seonduvat ja selle asemel saavad

nad enam teada inimeste elulaadi kohta läbi ajaloo.

Ajalugu on seotud ka teiste ainete, näiteks ühiskonnaõpetusega, kui ajalootunnis tuleb juttu üksikisiku rollist ühiskonnas eri aegadel, valitsemisevormidest rääkimata.

Geograafia tuleb mängu, kui õpilane peab oskama kaarti lugeda, matemaatika, kui (eriti nooremastmes) peab oskama näiteks aastaarve liita-lahutada ning füüsika, kui kõneaineks on teadussaavutused.

TÜ eesti kirjanduse lektor ning Tartu Herbert Masingu kooli õpetaja-metoodik Andrus Org toob veel mõned näited ajaloo ja kirjanduse seostest: ajalugu on lõimitud kirjandusõpetusega näiteks vägilas-ja ajalooliste muistendite, aga ka ajalooliste jutustuste ja romaanide kaudu, kus tähtis on minevikulise olustiku, sündmuste ja isikute kujutamine.

«Selleks et kirjandushuvi üldse tekiks, on märksa rohkem vaja noorele pakkuda võimalusi

mõista, kuidas see siin ja praegu tema ellu puutub,» nõustus Org Luisuga.

Füüsika didaktika lektor Enn Pärteli sõnutsi on õppekavades ette nähtud ka erialadevaheline lõiming ehk mitmeid aineid ühendavad projektid. Nii on loodusõpetus eri projektide kaudu seotud inimeseõpetuse ja kodundusega, ühiskonnaõpetuse ja matemaatikaga.

«Kolmandas kooliastmes muutub loodusõpetuse iseloom, objekte hakatakse kirjeldama kvantitatiivselt ja erilise koha omandab lõiming matemaatikaga,» rääkis Pärtel. See tähendab ühtlasi, et loodusõpetuses ja matemaatikas õpitav peab olema ajaliselt kooskõlas.

Luisu kinnitusele on eri aineka-vade koostajate töörühmad üksteisega väga tihedalt suhelnud ja vastastikku lõimumiskohti otsinud.

Peale lõimingu on Tiina Kuuse sõnul probleemiks, kuidas kujundada üldisemaid pädevusi ja õpetada selliseid tähtsaid teemasid, mida ükski õppeaine eraldi ei käsitle. «Oluline osa õppetegevuse eesmärkidest realiseeritakse ainetundides, aga ühiskonnas hakkamasaamiseks on oluline näha õppetegevuse taga laiemat, see tähendab ainetest eesmärki,» lisas Luisk.

Uued läbivad teemad uues õppekavas on kultuuriline identiteet, teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon ning väärtused ja kõlblus. Nende teemade valik ei olnud juhuslik, vaid need pakkusid välja oma ala eksperdid, kes lähtusid sellest, mis on ühiskonnas parasjagu oluline, mis mõjutavad noorte igapäevaolu ja jõuavad nagunii kooliseinte vahele.

Kuidas neid teemasid koolis käsitletakse, selle kohta on õppe-

kavaarenduse keskusel peagi valmimas uuring, kust juba praegu võib Luisu kinnitusele järeltada, et koolide praktika on väga erinev.

Läbivate teemade kontseptsioon ei ole koolide jaoks midagi uut – kõigi teemadega tegeletakse juba mõnda aega, ent Luisu hinnangul on koolidel nüüdsest rohkem tuge, et neid paremini kooliellu lõimida.

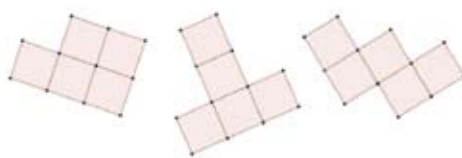
Näiteks kultuurilise identiteedi kui teema integreerimisest annavad tunnistust koolidevahelised rahvusvahelised koostööprojektid (nt Comenius), teabekeskonna integreerimisest koolilehe või -raadio olemasolu ja meediakonkursid, tehnoloogia ja innovatsiooni integreerimisest «Digi Tiigri» projekt jne.

Lõimingu ja läbivate teemade kogumikud valmisid jaanuari lõpus ning on koolidele internetis peagi kättesaadavad.

Pentomino mäng

Lõimib matemaatikat, tehnoloogiaõpetust ning käsitööd ja kodundust.

Sobib teisele kooliastmele. Pentomino mängu üks klots koosneb viiest võrdsest ruudust. Ruutudest saab kokku panna eri klotse ehk kujundeid. Iga klotsi kujundamisel tuleb kasutada kõiki viit ruudukest. Ruudud ei tohi seejuures kattuda ja kõikidel klotsis olevatel ruutudel peab olema vähemalt üks ühine serv mingi teise kujundis oleva ruuduga. Mängu alusele (ristkülik mõõtmetega 6 x10 lähteruudu

Näited pentomino klotsidest

külge) on tarvis panna kaksteist eri kujuga klotsi.

Ülesanne võimaldab tehnoloogiaõpetuses seostada toote disainimist ja valmistamist.

Matemaatikas arendab see ülesanne pindala mõistest arusaamist ja loogilist ning süsteemset mõtlemist. Käsitöös loob

ülesanne seose matemaatikaga, arendab loogilist mõtlemist ja õpetab mustri moodustumise põhimõtet. Ülesanne seostub ka emakeelega.

Allikas: õppekavaarenduse keskuse peaspetsialist ja lõiminguteemalise kogumiku üks koostaja Juta Jaani.

ÜLIKOOOLI ROLL TÖÖTURU MÕJUTAJANA

Foto: erakogu

Halliki Harro-Loit

ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi juhataja kt

Akadeemilise ülikooli kasvav huvi sättida õppekava väljundid tööturu vajadustele vastavaks on oluline: ega me ju kalli raha eest töötuid koolita! Oluline on aga vahet teha, kas räägitakse tööturu, tööandjate või tudengite/töötajate vajadustest.

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala on siin heaks näiteks selle kohta, kui tähtis on neid kolme vaatepunkti eristada, et kõigi osapoolte vahel saaks toimuda sisuline dialoog.

Kõigepealt põhiküsimus – juhul, kui need kolm vaatepunkti mingis osas erinevad või vastanduvad, siis kelle kingadesse peaks astuma õppekava hoidja (ülikool, instituut). Ma usun, et avalik-õigusliku

ülikooli ülesanne on ühitada Eesti avalikkuse ning tudengite ja töötajate huvi teenimine. Ajakirjanduse puhul siis – seista vastu meedia kommertshuvide pealetungile sellega, et säilitada kriitilise ja analüütilise ajakirjanduse ideoloogia nii õppetöö kui ka teadusuuringute kaudu.

Kusjuures olgu kohe öeldud, et Eesti tööturul on akadeemilise haridusega ajakirjanikke arvuliselt umbes veerand. Selle osa mõju on aga siiski märkimisväärne. Ajakirjandushariduse, akadeemilise uurimise ja professionaalse sisuloomelolulise ja funktsioonide säilimise üle väideldakse ka rahvusvahelistes meediaalastes ajakirjades.

Ülikool ja õppekavahoidjad ei saa ka mingil juhul töötuid toota. Seega – tänases, väga kiiresti muutuva tööturu tingimustes peame suutma tudengi jaoks riske maandada. Ajakirjanduse erialal on klassikaliseks töötururiskide näiteks Suurbritannia kvalifitseeritud trükitöölise töötajajäämine uue trükitehnoloogia tulekul.

Teisisõnu – meie antavad pädevused peavad eeskätt võimaldama meie üliõpilasel olla konkurent-sivõimeline ka kommunikatsioonijuhi või meedia-õpetajana, kui näiteks tema maakonnakeskuse ajalehe omanik otsustab, et seda ainsat maakonnalehte pole enam majanduslikult otstarbekas välja anda.

Samuti peaks meie üliõpilasel olema piisavalt hea baasharidus, mis võimaldab elukestvat õpet ja ümberkvalifitseerumist. Veelgi enam – õppekava peab olema piisavalt paindlik, et üliõpilasel oleks võimalik oma võimetest ja motivatsioonist lähtuvalt valida kas lisaeriala või süvaõpe (näiteks teleajakirjanduses), võttes aineid teiste teaduskondade või kõrgkoolide õppekavadest.

Tööandjad, praegusel juhul kitsamalt ajakirjan-

dusorganisatsioonid, on valmis oma vajadustest rääkima – ehk siis kirjeldama, millise pädevusega inimesi neil vaja läheb. See on tellija positsioon. Kusjuures sellise tellija, kes kiiresti muutuva tehnoloogia ja turutingimuste tõttu ei saagi täpselt öelda, kui paljudele millised töökohad millisel perioodil nad saavad garanteerida.

Veelgi enam – ajakirjandusorganisatsioonidel ei ole näiteks ülikooliga võrreldavat pädevuste hindamissüsteemi. Kui ülikoolis teab teaduriks konkureerida sooviv inimene üldjoontes, et tingimustena peab tal olema doktorikraad, publikatsioonid ja õpetamiskogemus, mille täitmisel ta kvalifitseerub (ja alles seejärel konkureerib mõne teise taotlejaga), siis ajakirjandus, mis on nn vaba elukutse (erinevalt näiteks advokaatidest ja arstidest), ei sea kvalifitseerumise nõudeid. Tegelikult ei ole tööotsijale läbipaistev seegi, kas ja kuivõrd tema portfoolio (senine töö) tööle kandideerimisel arvesse läheb.

Selles osas on väga ilmekas näiteks ERRi hari-dussaadete toimetaja Piret Suurvälja mure, mida ta väljendas tööandjate-vilistlaste, ülikooli rektoraadi ja ajakirjandusõppejõudude kohtumisel:

Toimetuse juhina olen ma otsinud juba pikka aega toimetajaid ja ajakirjanikke. Ja ma olen olnud selles olukorras, kus mul on nimekiri ees ja ma vaatan, et ma ei tunne neid, ja ma ei tea, kelle käest küsida, sest mul ei ole kontakti. Ma tulin ülikooli õppima ja sain kontaktid. Ma sain inimestega tuttavaks ja nende inimestega on mul ka korralik side olemas.

Selles kirjelduses väljendub see, mis on Eesti väikesele tööjõuturule (aga ka mujal, eriti Ida-Euroopas) iseloomulik: formaalsete kriteeriumide asemel töötab tööturul nn suhtevõrgustik. Pidamata seda iseenesest halvaks, leian, et sellise mudeli domineerimine kahjustab lõpptulemusena kvaliteetset sisutootmist.

Võib-olla on organisatsioonides vajalike pädevuste mõõtmise võimalused selgemad. Ent samas näiteks tõstatab Maris Johannese ERRist koondamise skandaal küsimuse, millist pädevust ERR hindab ja kuidas seda mõõdab.

Seega on meil kolm veidi erineva huviga sihtrühma: avalikkus (kelle huvi on luua vastukaalumehhanism rahavõimule), üliõpilane (kelle on ja peabki

olema valikuvõimalus) ja tööandja (kes lähtub selgelt oma vajadusest).

Minu hinnangul saavad need kolm huvirühma kokku ühes küsimuses, milleks on ühine, andmete põhinev tööturuanalüüs. Tööandja käes on iga üksiku organisatsiooni andmed tööjõu voolavuse ning horisontaalsete ja vertikaalsete karjäärivõimaluste kohta.

Ülikool saaks pakkuda andmete koondamist ja analüüsi, töötajad aga moodustada ekspertide grupi, kes hindavad, kas tööandja kirjeldatu on ikka see, mis on neile taganud töökoha, kuidas nad on oma töö leidnud ja kuidas on nende tööd organisatsioonis mõõdetud ja hinnatud.

Ma usun, et selline, mitte kõhutundel, vaid andmete võrdlemisel põhinev analüüs aitaks kõiki kolme sihtrühma. Tööandja saaks selgema pildi, millised on tema konkurentsieelised või nõrkused võrreldes teiste tööandjatega, samuti ehk muutuks selgemaks ja läbipaistvamaks töötajate otsimise ja hindamise kriteeriumid.

Viimane on oluline, sest selgemad töölevõtmise kriteeriumid võimaldavad noortel inimestel oma konkurentsivõimet paremini läbi õppetegevuse parandada. Õppekava võib ju eri võimalusi pakkuda, aga lõpuks on ikkagi noor inimene see, kes teeb oma valikud.

Tööandjaid kuulates on mulle jäänud mulje, et just üliõpilase autonoomia õppekava alastes valikutes on põhjustanud möödarääkimisi. Tööandjatel, kes pole kõrghariduse põhimõttelist muutust (võrreldes nõukogude ajaga) teadvustanud, on kohati kujutus, et õppekava abil ongi võimalik kujundada – nagu tootmisliini pidi – vajaliku profiili ja ideoloogiaga töötaja.

Ma ei tea, kuidas on lugu teiste tööandjatega, aga näib, et ajakirjandusväljaanded pole ka päriselt teadvustanud, et tänapäeva noor inimene mõtleb: täna töökohti pakkuvat ajakirjandusettevõtet võib olla homme enam pole, sest välisomanik loeb ikka ja ennekõike raha.

Ja taas – ühine Eest ajakirjanduse ja kommunikatsiooni tööturu analüüs (ja selle võrdlemine näiteks Sloveeniaga, mis on suurusjärgu poolest võrreldav) annaks võimaluse prognoosida täpsemalt ka tööturu riske ja nende maandamise võimalusi. ①

AJAKIRJANDUSHARIDUSE VÄLJAKUTSED

Foto: Teet Malsroos/Õhtuleht/Scanpix

Hanno Tomberg
ERRi juhatuse liige

Eesti Rahvusringhääling on hinnanud oma vajadusi ja tahab lähema nelja aasta jooksul võtta tööle vähemalt 25 kõrgharidusega ajakirjanikku (reportereid ja toimetajaid).

Praegu eeldame, et reporterite puhul tähendab see vähemalt ülikooli bakalaureusetaset ja toimetajate puhul lisaks sellele ka kaheaastase magistriõppe läbimist.

Tartu ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi esitatud statistika kohaselt on viimase kolme aasta jooksul ajakirjanduse magistriõppe lõpetanud ainult viis inimest, kellest kaks töötavad ka praegu rahvusringhäälingus.

Meie hinnangul on seda vähe ja seetõttu on tulnud tele- ja raadiotoimetajaid otsida teiste väljaannete ajakirjanike seast, mis on nende palgataset tõstnud, või on tulnud vajalike oskustega inimesi

koolitada oma organisatsiooni sees. Viimane nõuab omakorda aega ega pruugi anda samasugust tulemust, kui võtta tööle vastava pädevusega ja väljakutsetele avatud ülikooli lõpetanu.

Jätakuvalt on ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi lõpetanute osakaal ajakirjanike kõrval kommunikatsioonijuhtimise magistrite kasuks, mis ei saa ühtegi ajakirjandusväljaannet rahuldada. Tõsi, riigil on vaja õppinuid suhtekorraldajaid, kuid palju tähtsam oleks, kui *alma mater*'i lõpetaks sama suurel hulgal haritud ja tarku ajakirjanikke, kelle ülesanne on (suhtekorraldajatelt) tõde välja selgitada, selle asemel, et püüda sündinut oskuslikult varjata.

Vabariigi presidendil on suuresti õigus, kui ta väidab, et Eesti ajakirjanike kvaliteet on langenud. Ei osata luua seoseid laias maailmas toimuvate sündmustega, ei osata mõtestada ajakirjanikutegevust ühiskonna laiemas kontekstis ega osata tihti kahjuks eristada õiget ebaõigest.

Rahvusringhääling ja Eesti suuremad trükiväljaanded on mures ajakirjandushariduse kvaliteedi pärast Tartu ülikoolis ja soovivad aidata ülikoolil päremini tunda tulevaste tööandjate vajadusi ja sellest tulenevalt ka õppekavasid täiendada.

Täna oleme leidnud, et Tartu ülikooli ajakirjandusõppe programmides ei sisaldu piisaval määral audiovisuaalse meedia nõudmistele vastavat erialast koolitust. Oleme välja pakkunud, et ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut lisaks bakalau-reuseõppekavasse alates I kursuse sügissemestrist reporterikoolituse, suurendataks bakalaureuseõppe II ja III kursusel audiovisuaalse meedia koolitust ning kohustaks üliõpilasi tegema oma II kursuse järgne praktika peale trükiväljaannete ka raadio- ja telejaamades.

Ühtlasi soovime, et bakalaureuseõppes suurendataks intervjuerimise ja reporteritöö muude oskustega seotud ainete osakaalu.

Kuulen juba vastuväiteid, et ülikoolist ei tohi teha rakendusõppeasutust. See ei ole ka meie soov, sest 1993. aastal ülikooli ajakirjaniku diplomiga lõpetanuna omandasin juba I kursusel massikommunikatsiooniteooria, filosoofia ja sotsioloogia põhialuste kõrval ka raadiolindi lõikamise kunsti ning õppisin kõnekunsti.

Ma ei arva, et see oleks toonase lõpetanu akadeemilist haridust kuidagi pisendanud. Vastupidi, saime enamasti kõik ülikooli viimasel või eelviimasel kursusel tööpakkumise mõnelt suurelt Eesti ajakirjandusväljaandelt. Paljud meie kursuse lõpetanud on täna peatoimetajad või toimetuste juhid, hästi tasustatud spetsialistid.

Seda võimalust tahaksin pakkuda ka praegustele tudengitele, kes millegipärast ei leia pärast lõpetamist kindlalt teed rahvusringhäälingusse või mõnda teise ajakirjandusorganisatsiooni. Praegu ütlevad tudengid, et nad ei tunne piisavalt tööandjat, kelle alluvusse nad sooviksid tulevikus tööle asuda. Neil ei ole olnud ka piisavalt ajakirjanduspraktikat. Enamasti on nad teinud raadiopraktika mõnes väikse-

mas raadiojaamas või puutuvad trükiajakirjandusega põgusalt kokku suuremates toimetustes.

Miks ei ole nad varem leidnud teed Vikerraadiosse, ETV-sse või Postimehesse? Ilmselt on õppekavasse ja praktikakohtade valikusse sisse programmeeritud mingi viga, miks väljaanded näevad oma tulevast töötajat esimest korda alles siis, kui viimasel on diplom näpus ja soov töökoht leida.

Tunnistan, et väljaanded pole ka ise varem piisavalt teinud selleks, et tunda huvi, millise hariduse saavad nende töötajad ülikoolist. Enamasti on sellega lepitud ja pärast paari järelepärimist pole enam ülikoolis antava hariduse vastu huvi tuntud. Nüüd tahaks teistmoodi tegutseda.

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut on ka ise huvi ilmutanud ja eeldatavalt lähemate nädalate jooksul kogunev tööühm, kuhu kuuluvad nii tegevajakirjanikud, väljaannete juhid kui ka ülikooli õppejõud ja instituudi juhid hakkab koos seda teed mööda edasi minema. Esimeste tulemusteni peaksime jõudma juba kevadeks. (T)

Eelmise aasta detsembri keskel kohtusid Tartu ülikooli rektoraat, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi töötajad ning TÜ vilistlastest meediaettevõtete esindajad ning rääkisid ajakirjandushariduse kitsaskohtadest. Kohtumise tulemusena moodustati rektori korraldusega komisjon, mis hakkab analüüsima ajakirjanduse ja suhtekorralduse bakalaureuseõppekava ja ajakirjanduse ning kommunikatsioonijuhtimise magistriõppekavasid. Komisjoni esimees on Mart Raudsaar, liikmed on Peeter Vihalemm, Kadri Ugur, Halliki Harro-Loit, Triin Vihalemm, Tiit Hennoste ja Margit Raudsepp. Komisjoni kutsuti ka Priit Höbernägi, Priit Pullerits, Hanno Tomberg, Väino Koorberg, Lea Larin, Vallo Nuust, Indrek Treufeldt ja Tiina Kaalep. (joonis pärineb Marju Lauristini detsembri kohtumisel peetud ettekandest ning käsitleb instituudi lõpetajate praeguseid profile tööturul)

Esimese eristuva asjana jääb Jaapanis muidugi silma vilgas elu, kirjud reklaamplakatid ja vilkuvad-sädelevad ekraanid.

Foto: erakogu

Viisakus ja ehe hoolimine Jaapani haiglas

Reedik Pääsuke

TÜ arstiteaduse 6. aasta üliõpilane, käis 2009. aasta suvel Jaapanis Kurume ülikooli haiglas praktikal

Elomisel suvel avanes mul võimalus näha Jaapani haiglaelu. 20. juunist 20. juulini veetsin ma Kurume ülikooli haigla ortopeediaosakonnas vahetusüliõpilasena, kus osalesin kliinilises välispraktikas.

Kuna see ei olnud minu jaoks esimene kord käia Jaapanis,

rääkida jaapanlastega, süüa sushit ega laulda karaoket, siis ma keskendun seekord rohkem nendele aspektidele, mis tulevad esile, kui oled esimese pimestava kultuurišoki üle elanud.

Esimese eristuva asjana, ka kultuurišokina jääb muidugi silma vilgas elu, kirjud reklaamplakatid ja vilkuvad ekraanid, kriiskav muusika ja kõrgetämbriised tütarlaste hääled, kes kordavad sama juttu, mis ekraanil subtiitritena jookseb, poeuste vahel seisvad töötajad, kes iga mööda-

minejat poodi kutsuvad ja kõigi ees sügavalt kummardavad.

KARMID NÕUDED

Siia mahub veel sushi söömine, templite külastamine ja palju muudki, millega on ametis suurem osa turiste, kui nad esimest ja tõenäoliselt ka viimast korda Jaapanisse satuvad.

On ju see riik nii kaugel, nii eraldatud ja piiratud nii oma asukoha kui ka võõrkeeltes suhtlemise võimaluse poolest. Kuigi ma kirjutasin ankeedile soovina

minna praktikale Tokyosse või Osakasse, suunati mind hoopis Lõuna-Jaapanisse umbes 300 000 elanikuga Kurume linna. Linnas on suhteliselt suur ülikool, mille põhiline tõmbenumber on arstiteaduskond, mis on Lõuna-Jaapanis üks paremaid. Vähemalt nii väitsid mulle kohalikud.

Eestlastele on ehk rohkem tuntud rehvfirma Bridgestone, mis on alguse saanud Kurumest, kus asub siiani firma esindus koos tehasega.

Kurume ülikooli haiglal on umbes 1500 voodikohta, mis ületab Eesti suurimad haiglad Põhja-Eesti Regionaalhaigla ja Tartu Ülikooli Kliinikumi umbes 300 voodikohaga. Peale selle on neil ka helikopter ja PET skanner (aparaat, millega saab tuvastada ainevahetushäireid või uurida ainevahetust teaduslikel eesmärkidel).

Minu praktika sealses ortopeediasakonnas algas sellest, et mulle üritati selgeks teha, kuidas ma pean kandma kohalikku kitlit ja järgima riietuses kohalikke reegleid, mis olid kuuldavasti üsna ranged ja väikese varieerimisvõimalusega: valge särk, viisakad püksid, valged tennised. Siiski lahenes olukord minu kasuks, kuna suuruselt sobivat kitlit nende valikus polnud ning samuti lubati mul kanda tavalisi kingi.

Loomulikult suheldakse seal 95 protsendil juhtudest jaapani keeles. Inglise keele oskajaid ma ei kohanud ja hakkama tuli saada oma jaapani keele oskusega. Minu jaoks oli huvitav jälgida, kuidas iga aastaga läksid minu ees ukсед järjest enam valla tänu jaapani keele oskuse paranemise-

le. Kui inimene saab rääkida oma emakeeles, väljendab ta ennast sellisena, nagu ta tegelikult on. Võõrkeelne eneseväljendus võib aga jätta inimesest hoopis teistsuguse mulje.

USKUMATU VIISAKUS

Harjumuspäraselt kohtlesid kõik jaapanlased mind väga viisakalt, kuigi märkamata ei jäänud ma kellelgi oma heleda naha, natuke teistmoodi kitli tegumoe ja jaapanlaste jaoks erakordselt suure kasvu tõttu (188cm).

Kuigi paljud üritasid teha nägu, et ma ei hakanud silma, oli siiski silmanurgast näha kiireid uudishimulikke pilke, et kes see suur valge mees siin haiglas on. Seda enam, et Kurume ülikoolis ei ole väga palju vahetusüliõpilasi, aastast võib-olla kuni kolm. Samuti maadlesin ma operatsioonitoa pesuga, mis jättis mu naba paljaks nagu teismelistel tüdrukutel.

Kurume ülikooli haigla teenindusala on piisavalt suur, sealses ortopeediasakonnas sai näha operatsioone, mida Eestis näeb väga harva. Näiteks oli iga nädal üks skolioosi operatsioon, mida Eestis tehakse vaid Tallinna Lastehaiglas, sedagi üliharva ja enamasti koos Soome kolleegidega. Lisaks oli ka erinevate luu- ja pehmetekoe kasvajate operatsioone sagedusega kuni kolm korda nädalas, mida näeb Tartus heal juhul kuni kaks korda kuus. Mõningaid juhtumeid võib Eestis kohata vaid korra 5–10 aasta jooksul, Jaapanis on see aga igapäevane.

Siiski ei leia Jaapanist mingisugust ulmefilmile sarnast operat-

sioonituba hõljuvate laudade ja laseritega. Lihtsalt mõningad detailid, vahendid ja töövõtted on teistsugused.

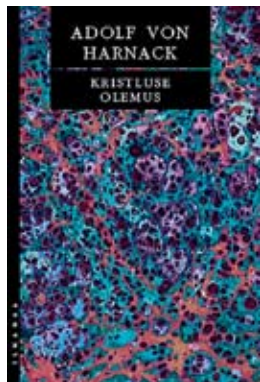
Mis mind haiglas täiesti jalust rabas, oli inimeste omavaheline suhtlemine. Uskumatu viisakus, täiesti enneolematu sõbralikkus ja ehe hoolivus, millega arstid ja õed patsiente kohtlesid, tulid peegeldusena tagasi ka patsientidelt arstidele nende naeratustena, nende silmadest ja sõnadest, kui arst või õde nende voodi juurde visiidile tuli.

Positiivne oli ka see, et arstiteaduskonnal oli oma spordiklubi, kus olid esindatud väga paljud alad pallimängudest traditsiooniliste Jaapani võitluskunstideni. Spordiklubi kasutasid nii tudengid kui ka arstid. Jõusaal oli avatud 24 tundi nii nagu ka väga paljud Jaapani poed ja söögikohad.

Jaapanis on midagi sellist, mis on pannud mind sinna viimased neli suve järjest tagasi minema ja kui vähegi saan, siis teen seda ka edaspidi. Võimalus kogeda ja tuletada meelde, et maailmas on olemas midagi täiesti teistsugust, midagi, mille loogika on lääneliku arusaamaga võrreldes absoluutselt teistsugune, on reisivaeva ja pingutust igal juhul väärt. ⑩

KUIGI PALJUD ÜRITASID TEHA NÄGU, ET MA EI HAKANUD SILMA, OLI SILMANURGAST NÄHA KIIREID UUDISHIMULIKKE PILKE, ET KES SEE SUUR VALGE MEES SIIN HAIGLAS ON.

TÜ raamatupood soovitab:

Kristluse olemus
Adolf von Harnack
tõlkija Anne Burghardt;
kommentaariid ja järelsõna
Arne Hiob; toimetaja Urmas
Tõnisson
Ilmamaa, 2009
Pehme köide, 276 lk,
ISBN: 9789985772881

hind: 95 kr

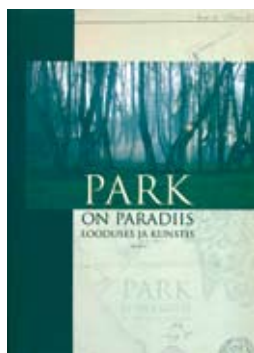
Kõige taga oli hirm.
**Kuidas Eesti oma
ajaloost ilma jäi**
Koostanud Sofi Oksanen
ja Imbi Paju
Kirjastus Eesti Päevaleht,
2010
Kõva köide, 580 lk,
ISBN: 9789949452453

hind: 349 kr

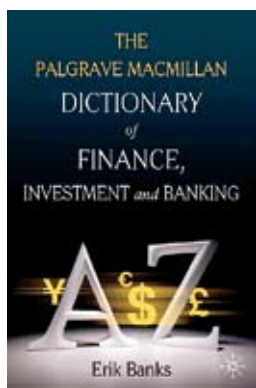
**Rooma kirjanduse
antoloogia**
Koostanud Kaspar Kolk
Varrak, 2009
Kõva köide, 840 lk,
ISBN: 9789985316054

hind: 345 kr

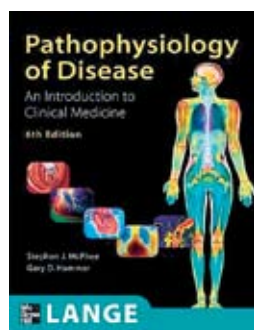
**Park on paradiis
looduses ja kunstis**
Vastutavad toimetajad
Mart Külvik Juhan Maiste
Kirjastus Eesti Maaülikool,
2009
Kõva köide, 382 lk,
ISBN: 9789949426768

hind: 455 kr

**Dictionary of Finance,
Investment and Banking**
Erik Banks
Palgrave Macmillan,
detsember 2009
Kõva köide, 565 lk,
ISBN: 9780230238299

hind: 518 kr

**Pathophysiology of Dis-
ease: An Introduction to
Clinical Medicine, 6/e**
Stephen J. McPhee, Gary
D. Hammer
McGraw-Hill Lange,
detsember 2009
Pehme köide + DVD,
768 lk,
ISBN: 9780071638500

hind: 466 kr

Võõrkeelse kirjanduse tellimine
TÜ liikmeskonnale kehtib soodustus 10%
veebipood – www.ut.ee/raamatupood

Ülikooli 11
E-R 10 –18
L 10 –16

T A R T U
ÜLIKOOLI

RAAMATUPOOD

SILVIA RUSSAK – 80

Foto: Andres Tennus

19. jaanuaril tähistas auväärset juubelit emeriitdotsent Silvia Russak, kes on Tartu ülikoolis õppejõuna töötanud 52 aastat. Russak on alati olnud väga aktiivne kolleeg: stomatoloogia kateedri juhataja (1975–1985), TRÜ Pu-

nase Risti organisatsiooni esimees (1974–1987), Eesti Stomatoloogia Seltsi esimees (1978–1997), tervishoiuministeeriumi lastepeastomatoloog (1981–1987), sotsiaalministeeriumi stomatoloogianõunik (1991–2001), Tartu kultuurkapitali nõukogu liige (1993–1998) ja Tartu linnavolikogu liige (2002–2005).

1993. aastast on ta Tartu linnavolikogu haridus- ja kultuurikomisjoni liige ja alates 2007. aastast Eesti Hambarstide Liidu volikogu aseesimees. Kogu oma elu on ta pühendanud hambaravi valdkonna arendamisele ja õpetamisele Eestis.

Ka praegu annab ta loenguid arstidele (täienduskoolitusel) ja üliõpilastele, olles mitme veebipõhise õppematerjali autor. Ta

on noorematele kolleegidele hea eeskuju oma pühendumise ja töökusena.

Juubilarile on avaldatud tunnustust TÜ rektori käskkirjadega, talle on omistatud arstiteaduskonna medal ja Tartu ülikooli väike medal.

Tema teadusliku töö põhisuunad on olnud hambahaiguste levimus, hammaste struktuuri häired, fluoroos, põhjuslikud tegurid ja hambahaiguste ennetus. Ta on avaldanud üle 90 teadusliku kirjutise.

Silvia Russak on armastatud ema, vanaema ja vanavanaema.

Soovime juubilarile jätkuvalt tugevat tervist ja teotahet!

Kolleegid stomatoloogia kliinikust

ALEKSANDER ŽARKOVSKI – 60

Foto: Mihhail Žarkovski

31. jaanuaril tähistas 60. sünnipäeva farmakoloogia instituudi juhataja, meditsiini doktor professor Aleksander Žarkovski. Juubilari huvi neuroteaduste vastu tekkis juba 1970. aastal, kui ta hakkas üliõpilasena ÜMPI psühhofarmakoloogia laboris

tegelema eksperimentaalse uurimistööga.

Ülikooli lõpetamisel oli tal uurimistöös juba palju kogemusi: valminud oli kolm preemiaga autasustatud võistlustööd. Pärast ülikooli lõpetamist 1974 õppis ta aspirantuuris, kaitstes 1977 meditsiinkandidaadi kraadi, millele järgnes doktorantuur ja doktorikraadi kaitsmine 1988. 1990. aastast on ta instituudi korraline professor ja 2001. aastast ka instituudi juhataja.

Õppetööd on Žarkovski teinud regulaarselt 35 aastat, õpetades arstiteaduskonna üliõpilastele farmakoloogiat ja toksikoloogiat. Ta on andnud olulise panuse doktorantide õpetamisse, samuti närviteaduste kooli ellurakendamisse ning arendamisse. Tema juhendamisel on kaitstud 11 doktoriväi-

tekirja ja 6 magistritööd. Tema ja ta kolleegide-õpilaste saavutusi neuroteaduste valdkonnas peeti 2000. aastal Eesti Vabariigi teaduspreemia vääriliseks.

Tema varasemateks uurimisvaldkondadeks on olnud ravimsoõltuvuse molekulaarsete mehhanismide uurimine ja farmakoterapia arendamine. Viimased kümmekond aastat on uurimistöö keskendunud neurodegeneratiivsete haiguste tekkemehhanismide eksperimentaalse selgitamisele ja nende haiguste ravis kasutatavate ravimirühmade toimemehhanismide uurimisele närvirakkude tasemel. Žarkovski üks tugevamaid külgi on uurimistöö metoodika pidev täiustamine ja instituudi tehnilise potentsiaali suurendamine.

Kolleegina on ta abivalmis, instituudi juhatajana kindlakäeli-

ne. Juubilar armastab ka loodust, on kirglik kalamees ja naudib uisutamist.

Õnnitleme juubilari ja soovime tugevat tervist ning edu teadustegevuse arendamisel ka edaspidi!

Kolleegid farmakoloogia instituudist

AVO KARTUL – 60

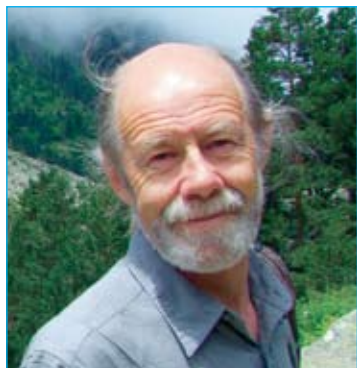

Foto: erakogu

4. veebruaril on sünnipäev ülikooli raamatukogu fonoteegi juhatajal Avo Kartulil.

Tõeline huvi muusika vastu määras TÕs juurat ja ajalugu õppinud Avo Kartuli tuleviku – temast sai ülikooli raamatukogu fonoteegi asutaja.

Muusikaosakonna või fonoteegi juhatajana on raskematel aegadel ikka ja jälle tulnud otsustajatest kahtlejatele selgitada,

milleks ülikoolile muusika. Abiks on olnud osakonna asutamise otsuse teinud Laine Peebu sõnad: «Igas korralikus raamatukogus peab olema fonoteek.»

1983. aastast on juubilar loonud raamatukogus mitmekülgse muusikakogu. Selle tulemusena on fonoteek üks Eesti parimaid, seda eriti vanamuusika, idamaade muusika ja pärimusmuusika poolest. Fonoteegi osaks on saanud ka dokumentaal- ja muusikafilmid, noodid ja raamatud.

Avo Kartul on olnud Eesti Muusikakogude Ühenduse üks asutaja, praegu jätkab tööd juhatuse liikmena. Ta on osalenud muusikakogude maailmaorganisatsiooni IAML (International Association of Music Libraries) töös, olnud IAMLi audio-visuaalse komisjoni sekretär ja 2003. aastal Tallinnas toimunud ülieduka IAMLi aasta-konverentsi üks korraldaja.

Avo Kartuli sulest on ilmunud

ülevaateid nii rahvamuusika, vanamuusika kui ka improvisatsioonilise ja džässmuusika kohta, artikleid festivalidest «Maa ja Ilm», «Maailmaküla», «Improvis», Viljandi pärimusmuusika festivalist ja Tartu vanamuusika festivalist. Allkirjaks kas muusika-vaatleja või -raamatukoguhoidja, sest kriitiku nime kandmiseks on ta liialt heatahtlik.

Kollektsionäärihingega juubilari hobideks on veel vanad fotod, antikvaarsed raamatud ja kõik muu, millel ajalooõnguline, eelistatud teemadeks Tartu ja sünnikoha Mõisaküla ajalugu, keskaeg Euroopas, katarid ja Lõuna-Prantsusmaa.

Mainimata ei saa jätta ka unustamatuid rolle raamatukogu näitetrupis.

Õnne ja õnnestumisi!
Kolleegid, ka fonoteegi kasutajate nimel

KESRTI PÄRNA – 50

Foto: Ove Maidla

15. veebruaril tähistab 50. sünnipäeva terviseedenduse dotsent ja epidemioloogia vanemteadur Kersti Pärna.

Kersti lõpetas Võru Fr. R. Kreutzwaldi nimelise gümnaasiumi 1978. aastal. Tundes sügavat huvi spordi ja sellega seonduva vastu, asus ta õppima Tartu ülikooli arstiteaduskonna spordimeditsiini erialale. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta aastatel 1984–1992 oma õpitud erialal

Tartu ülikooli spordiklubis Eesti korvpallinaiskonna spordiarstina. Alates 1992. aastast töötab ta Tartu ülikooli tervishoiu instituudis.

Täna võime tõdeda, et Kersti Pärna sattus tervishoiu instituuti pöördelisel ja võimalusterohkel ajal, kus tollasest hügieeni erialast hakati professor Astrid Saava juhtimisel vormima tänapäevast rahvatervishoiu eriala. Ka Kersti tööelu edasised mõtted ja teod olid sellega tihedalt seotud. Rah-

vatervishoiu valdkonna teadmisi ja uurimismetoodikat oli mõeldav omandada ainult välismaa ülikoolides. Nii kaitses ta magistrikraadi rahvatervishoius 1997. aastal Kuopio ülikoolis ja doktorikraadi 2005. aastal Helsingi ülikoolis.

Kersti on välja töötanud ja juh- tinud terviseedenduse ainekur- susi arstiteaduse põhi- ja magist- riõppes. Ta on teinud ära suure töö rahvatervishoiu magistriõppe kava väljaarendamisel.

Kõige suurem tunnustus talle kui õppejõule on hiljuti

kursuse tagasisidena arstiteadu- se üliõpilase kirjutatud laused: «Dotsent Pärna puhul on tegu väga võimeka loengupidaja ja õppejõuga, eriti arvestades tema tööd meile kõnealuse õppeaine huvitavamaks tegemisel, mis ei ole sugugi kerge ülesanne. Tema loengud ja seminarid olid alati huvitavad. Ta on väga meeldiv ja asjalik õppejõud.».

Teadlasena huvitavad teda mitmed rahvastiku tervise väga olulised teemad – tervise mõ- jurid, riskitegurid ja enneaegne

suremus. Neid on ta tutvustanud arvukates rahvusvahelistes ja Eesti Arsti artiklites.

Kuidas ta seda kõike suudab? Kindlasti peitub vastus tema innukas spordiharrastuses, mis on jätkunud pärast aastatepikkust võrkpallimängu. Lisaks heale tervisele on see andnud talle ka visadust ja sihikindlust oma eesmärkide elluviimisel.

Kallis Kersti, soovime sulle õnne ning jätkuvat edu ja indu!

Kolleegid tervishoiu instituudist

OLEV SALUM – 50

Foto: Andres Tennus

Kas mõni riik on suur või väike, seda otsustatakse tema ajaloo ja rahva tegude järgi. Alati leidub inimesi, kes on oma teadmiste ja saavutuste poolest silmapaist- vamad, on justkui tunglatule hoidjad. Seda hoolimata ajast ja ümbritsevatest oludest või just nende kiuste.

Tänavu 23. jaanuaril täitis arstiteaduskonna stomatoloogia kliiniku ortopeedilise stomato- loogia dotsendil Olev Salumil 50 eluaastat. 1983. aastal lõpe- tas ta Tartu Riikliku Ülikooli

arst-stomatoloogina ja juba aas- ta hiljem asus arstiteaduskonna stomatoloogia osakonda tööle assistendina. Sellega oli ilmselt otsustatud kolleegide poolt armastatud juubilaria saatus.

Salumi konstruktiivsest kriitikast pole pääsenud ei kolleegid, tudengid ega pat- siendid. Olles üks oma eriala vaieldamatutest tippudest, on ta selge ütlemise, optimismi ja hea huumorimeelega võlunud kõiki.

Salumi loengukursuste ja kirjutiste ampluaa on lai ja mitmekülgne. Selles on kind- lasti oma osa väga heal arstlikul mõtteviisil, edasiviival uudis- himul ja tudengite, kolleegide ning patsientide kasvavatel nõudmistel.

Tudengite õpetamise kõrval on ta tegelenud teadustööga, kaitses 1996. aastal Riia meditsiiniakadeemias meditsiinidok- tori väitekirja. Tema teadustöö põhiteemadeks on jätkuvalt olnud osaliste eemaldatavate hambaproteeside funktsionaal-

sus ja reaktiivsed muutused suuõõne limaskestas, periimp- lantiidi etioloogia ja varajane diagnostika, apnea oralsed aparaadid ning hambaproteesi- de ökonoomika ja ravivajadus.

Tema juhendamisel on valminud üks doktoritöö ja mitmed hambaravi tudengite lõputööd. Peale selle juhib ta SA TÜ Kliinikumi stomatoloogia kliiniku hambaproteesikes- kuse tööd.

50 aastat on alles piisavalt vähe, et elutöö kohta põhjapa- nevaid järeldusi teha. See on aga aeg, et hetkeks peatuda ja tõdeda – kauguses paistab veel hulgaliselt vallutamata tipp, mille poole püüelda – nii nagu see on ka tema mäesuustamise harrastuses, kus on vaja tõusta järjest kõrgemale, et nautida ilusamat ja avaramat vaadet.

Soovime juubilarile õnne, tervist ja jätkuvat energiat!

Kolleegid stomatoloogia kliinikust

Önnitleme

75 Lembit Pung, elektronide paramagneetilise resonantsi ja luminofoortechnoloogia töörühma erakorraline vanemteadur, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeritprofessor – 17. veebruar

65 Valter Parve, sotsiaaltöö lektor – 11. veebruar

60 Mare Luha, tuletõrjevalvur – 4. veebruar

Aleksei Šerman, tahkiseteooria labori juhataja ja vanemteadur – 17. veebruar

Enn Seppet, patoloogilise füsioloogia professor – 26. veebruar

Heli Laanekask, eesti keele dotsent – 27. veebruar

55 Natalia Nekrassova, teaduskooli õppetöö spetsialist – 5. veebruar

Niina Lepa, saksa keele õpetaja,

saksa ja prantsuse keele lektoraadi juhataja – 8. veebruar

Leili Leis, sisevalvetöötaja – 10. veebruar

Tiit Roosmaa, keeletehnoloogia dotsent, arvutiteaduse instituudi juhataja, matemaatika-informaatikateaduskonna prodekaan – 14. veebruar

Tiina Alamäe, mikrobioloogia dotsent – 17. veebruar

50 Maarja Lõhmus, meediauuringute dotsent, meediauuringute õppetooli teadur – 16. veebruar

Aimar Murel, tehnik – 19. veebruar

45 Jürgen Beyer, raamatukogu teaduskeskuse erakorraline vanemteadur – 8. veebruar

Maris Rattas, geoloogia teadur – 17. veebruar

40 Priit Väljamäe, üldise ja mikroobibiokeemia dotsent –

17. veebruar

Eve Parts, majandusteooria lektor – 19. veebruar

35 Annika Vaarmann, farmakoloogia vanemteadur – 3. veebruar

Elin Sütiste, semiootika erakorraline teadur – 6. veebruar

Signe Viggor, geneetika teadur – 21. veebruar

Aet Kiisla, avaliku halduse assistent, Narva kolledži programmijuht, ühiskonnateaduste lektoraadi juhataja – 24. veebruar

30

Epp Moks, zooloogia teadur – 1. veebruar

Tiina Tamm, hotellimajanduse assistent – 6. veebruar

Lauri Toom, orgaanilise keemia vanemteadur – 13. veebruar

IN MEMORIAM

Viktor Palm

17.09.1926–23.01.2010

84. eluaastal lahkus meie seast akadeemik Viktor Palm, üks silmapaistvamaid Eesti teadlasi.

Viktor Palm sündis 17. septembril 1926. aastal. Tema haridustee Tallinna Nõmme gümnaasiumis katkes sõja puhkemisel ning lõputunnistuse sai ta alles pärast kolmeaastast armeeteenistust. Kõrgkooliõpin- guid alustas Viktor Palm Tallinna

polütehnilises instituudis, kuid peatselt siirdus ta Leningradi ülikooli keemiateaduskonda, mille lõpetas 1952. aastal. Samal aastal alustas Viktor Palm tööd vanemõpetajana Tartu ülikooli keemiaosakonnas.

Viktor Palmi 1956. aastal kaitstud kandidaaditöö käsitles orgaaniliste rektsoonide kineetikat ja mehhanisme ning

1966. aastal kaitstud doktoritöö «Uurimused orgaaniliste ühendite reaktsioonivõime alt» tegi ta tuntuks ka väljaspool NSV Liitu.

Tema initsiatiivil asutati 1958. aastal Tartu ülikooli keemilise kineetika ja katalüüsi teaduslaboratoorium. 1962. aastal sai Viktor Palm orgaanilise keemia kateedri juhatajaks. Professori kutse vääriliseks tunnistati ta 1968. aastal. 1994 anti talle emeriitprofessori austav nimetus.

Viktor Palmi rajatud füüsikalise orgaanilise keemia uurimissuunda on jätkanud edukalt tema juhendamisel väitekirju kaitsnud 15 teadlast. Mitmed neist on praegu rahvusvaheliselt tuntud professorid ning Eesti Teaduste Akadeemia liikmed. Tema rohkem kui 200 teadustööle on maailmas viidatud tuhandeid kordi. Viktor Palm on toimetanud Current Contents'is refereeritud teadusväljaannet «Orgaaniline reaktsioonivõime».

Viktor Palm oli keemiaosakonna üks populaarsemaid õppejõude ja mitme originaalõpiku

autor. Tema säravad loengud olid pikitud humoorikate näidetega, mida saatis lektori nakatav naer. Väga harivad olid ka tema suveseminarid ning õuesõppe käigus said arusaadavaks ka keerukad orgaanilise keemia probleemid.

Viktor Palm oli suurepärase suhtleja. Ta oli tihtipeale «keemiarebaste katsumise» kõrge komisjoni esimees. Siiani on keemia esmakursuslaste mõttetervuse selgitamisel kasutusel mitmed professor Palmi tollased teravmeelsed küsimused. Paljud keemikute lapsed mäletavad kavala naerutusega lahket jõuluvana, kes aitas nii mõnegi luuletuse lõpuni lugeda ja kelle repliikide üle said ka laste vanemad naerda.

Viktor Palmi kiired ja originaalsed mõttearendused tegid temast kardetava ja terava oponendi nii teaduslikes kui ka poliitilistes aruteludes. Viktor Palm osales ühiskonna de-

mokratiseerimisele suunatud poliitilistes debattides kaugelt enne Rahvarinde asutamist. Ta oli 1989–1991 NSV Liidu Rahvasaadikute Kongressi delegaat, suunates koos akadeemik Sahharoviga NSVL-i viimase parlamendi demokraatliku osa tegevust.

Viktor Palm valiti 1978. aastal Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks. 1997. aastal määrati talle Eesti Vabariigi preemia pikaajalise ja eduka teadustöö eest. Teda on autasustatud Valgetähe IV klassi ordeniga.

Raske haigus ei suutnud murda tema teadlashinge ning oma viimastelgi kohtumistel kolleegidega arutas ta lahendust ootavate probleemide üle. Sellisena jääbki ta lähedaste sõprade, kolleegide ja õpilaste ja mällu.

Kolleegid Tartu ülikoolist ja Eesti Teaduste Akadeemiast

STIPENDIUMID

Tartu Ülikooli Sihtasutus kuulutab välja **KONKURSI järgmistele stipendiumitele**

Erich Rannu perekonna stipendium

Stipendiumi eesmärgiks on edendada majandusteaduse õpinguid Tartu ülikoolis, innustades üliõpilasi rakendama oma oskusi ja teadmisi eetilises majanduslikus tegevuses Eestis.

Välja kuulutatakse **kaks 50 000 krooni** suurust stipendiumi. Stipendiumile saavad kandideerida majanduserialade kõigi tasemete üliõpilased, samuti infotehnoloogia ja informaatika eriala üliõpilased, kelle lisaeriala on majandusteadus.

Taotlejal tuleb lisaks elektroonsele taotlusele SA kodulehel esitada **paarileheküljeline essee**, mis selgitab tema arusaamist Eesti majanduslikust olukorrast ja arenguvõimalustest ning kirjeldab eetika

tähtsust majandusarengus.

Konkursi tähtaeg on **1. aprill**.

KPMG stipendium

Välja kuulutatakse **üks 20 000 krooni** suurune stipendium.

Stipendiumile saavad kandideerida majandusteaduskonna bakalaureuse- ja magistritaseme üliõpilased, kellel on väga hea õpeedukus (bakalaureuseõpes täidetud 60 AP (90 EAP) ja kaalutud keskmine hinne vähemalt 4,0; magistriõppes vastavalt 40 AP (60 EAP) ja silmapaistvad õpitulemused); aktiivne eluhoiak ja osalemine üliõpilaselu edendamisel; valmisolek kohtuda AS KPMG Balticsi esindajatega.

Konkursist osavõtmiseks tuleb esitada SA juhatusel elektrooniline taotlus SA kodulehe kaudu (www.ut.ee/sihtasutus, rubriik «Taotle stipendiumi»)

Taotluste esitamise tähtaeg on **1. märts**.

Eestikeelse terminoloogia sihtstipendium

Stipendiumifondi suurus on **135 000 krooni**.

Taotleda saavad Eesti kõrgkoolide üliõpilased, õppejõud ja teadustöötajad, kelle õppe- või uurimisvaldkond on seotud eestikeelse terminoloogia ja selle arendamisega või kes arendavad eesti terminoloogiat oma mis tahes eriala doktoritöö osana.

Taotlemiseks vajalikud dokumendid: allkirjastatud taotlus konkursil osalemise kohta, milles esitatakse põhjendus stipendiumi taotlemiseks,

kasutamise eelarve, uurimistöö teema ja lühikokkuvõtte erialasest tegevusest ning isikuandmed; teadustöö lühikokkuvõtte (resümee) aadressil: ty-siht@ut.ee; üliõpilastel juhendava õppejõu, teiste teaduskonna või teadusasutuse juhi soovitus koos tema kontaktandmetega; muud kandidaadi poolt vajalikuks peetavad materjalid. Tähtaeg **1. märts** TÜ Sihtasutusele aadressil Ülikooli 18, 50 090 Tartu. Lisainfo: www.ut.ee/sihtasutus, e-post ty-siht@ut.ee või telefonidel 737 5852 ja 521 6820.

KAITSMISED

1. veebruaril kell 11 kaitses **Marliis Elling** õigus-teaduskonnas (Näituse 20, K-03) teadusmagistritööd teemal «Siduva eelotsuse institutsiooni rakendamine Eesti maksusüsteemis». Magistritöö juhendaja on Kaspar Lind, oponent Marek Herm.

1. veebruaril kell 12.15 kaitses **Kadri Kilvet** õigus-teaduskonnas (Näituse 20, K-03) teadusmagistritööd teemal «Avalik-õigusliku ringhäälingu õiguslik seisund». Magistritöö juhendaja on prof Kalle Merusk, oponent LLM Ene Andresen.

10. veebruaril kell 10 kaitses **Ele Prans** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1038) biomeditsiini eriala teadusmagistrikaadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Allelic variants of CTLA-4 gene as important markers of immune regulation in type 1 diabetes» («CTLA-4 geeni alleeli variandid kui olulised markerid esimest tüüpi diabeedi immunoregulatsioonis»). Juhendajad on Konstantinos Douroudis, PhD ja Kalle Kisand knD (med). Oponent on Eva Žusinaite dr (med).

12. veebruaril kell 14 kaitses **Sven Parkel** loodus- ja tehnoloogiategaduskonnas bioorgaanilise keemia erialal doktoritööd «Ligandi sidumine 5-HT_{1A} retseptorile ja selle modulatsioon Mg²⁺ ja Mn²⁺ poolt» («Ligand binding to 5-HT_{1A} receptors and its regulation by Mg²⁺ and Mn²⁺ ions»). Juhendaja on prof Ago Rinken. Opponentid on prof Jyrki Kukkonen ja prof Tiit Land.

17. veebruaril kell 10.15 kaitses **Triin Suvi** loodus-

ja tehnoloogiategaduskonnas ökoloogia ja maateaduste instituudis (Ravila 14A–1020) doktoritööd teemal «Mycorrhizal fungi of native and introduced trees in Seychelles Islands» («Pärismaiste ja võõrpuulike kidega seotud mükoriisaseened Seišelli saartel»). Juhendajad on prof Urmas Kõljalg (TÜ ÖMI), teadur Leho Tedersoo, PhD (TÜ botaanika ja mükoloogia muuseum) Oponent prof. John Cairney, PhD (University of Western Sydney, The Centre for Plants and the Environment direktor, Austraalia).

26. veebruaril kell 14 kaitses **Siim Suutre** arstiteaduskonnas (Ravila 19–1038) meditsiinidoktori kraadi taotlemiseks esitatud väitekirja «Role of TGF- β isoforms and osteoprogenitor cells in the pathogenesis of heterotopic ossification. An experimental and clinical study of hip arthroplasty» («TGF- β isovormide ja luukoe eelrakkude roll heterotoopse ossifikatsiooni patogeneesis. Eksperimentaalne ja kliiniline uurimus puusaliigese endoproteesimisest»). Juhendajad on prof Andres Arend (TÜ), prof Mihkel Zilmer (TÜ), prof Gunnar Selstam (Umea Ülikool) ja teadur Alar Toom (TÜ). Oponent on prof Petri Lehenkari MD, PhD, doc (Oulu Ülikool, Soome).

26. veebruaril kell 15.15 kaitses **Reimo Palm** matemaatika-informaatikategaduskonnas (Liivi 2–405) doktoritööd teemal «Numerical comparison of regularization algorithms for solving ill-posed problems» («Mittekorrektsete ülesannete regulariseerimisalgoritmide numbrilise võrdlus»). Juhendaja on dotsent Uno Hämarik (TÜ). Opponentid on prof dr Martin Hanke-Bourgeois (Johannes Gutenberg Universität Mainz) ja prof Jaan Janno (TTÜ).

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati filosoofiateaduskonna keelekeskuse eesti keele lektorit **Eve Raestet**, 60. sünnipäeval arstiteaduskonna farmakoloogia instituudi juhatajat, farmakoloogia ja toksikoloogia professorit **Aleksander Žarkovskit**, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna (LOTE) keemia instituudi assistenti **Sirje Mäeorgu** ning matemaatika-informaatikateaduskonna matemaatilise statistika dotsenti **Imbi Traati**.

TÜ väikese medali pälvis 60. sünnipäeval sotsiaal- ja haridusteaduskonna psühholoogia instituudi sotsiaalpsühholoogia dotsent **Olev Must**.

TÜ aumärgiga tunnustati 60. sünnipäeval LOTE

molekulaar- ja rakubioloogia instituudi taimefüsioloogia vanemteadurit **Bakhtier Rasulovi**.

TÜ tänukirja pälvisid 80. sünnipäeval õigusteaduskonna eraõiguse instituudi sekretär **Raissa Šor**, 70. sünnipäeval LOTE teadustöö asedirektor, emeriitprofessor ja akadeemik **Ilmar Koppel**, 60. sünnipäeval LOTE molekulaar- ja rakubioloogia instituudi õppetooli juhataja, evolutsioonilise bioloogia vanemteadur **Ene Metspalu** ning ökoloogia ja maateaduste instituudi zooloogia osakonna spetsialist **Mare Inno**, mereinstituudi insener **Sergei Stjopin** ning raamatukogu fonoteegi juhataja **Avo Kartul** ja peainseneritalituse tuletõrjevalvur **Mare Luha**; 55 sünnipäeval LOTE mereinstituudi kalandusbioloog **Leili Järv** ning 50. sünnipäeval mereinstituudi laborant **Tenno Drevs**.

TEATED

Õpetatud Eesti Seltsi koosolekud (Lossi 3–427):

10. veebruaril kl 16.15 Krista Aru ettekanne «Muutustest ERM-is 100 aasta jooksul»; 17. veebruaril kl 16.15 Lossi 3–427. Martin Malve ettekanne «Tartu Toomkiriku luustikud: arheoloogia ja osteoloogia andmed». Võimalik osta soodushinnaga ÕES aastaraamat 2008.

Veebruaris TÜ aulas: 11. veebruaril kl 18 heategevuslik **sõbrapäevakontsert**. Esinevad naiskoor Domina, TAM, segakoor Ukraina, Ukraina ansambel Susidki. Korraldab LionsklubiTartu.

TÜ pensionäride ühingus Vitae:

Vitae ruumides on väljas eksliibrise näitus «On tühjak jäänud vana suksutall» II osa; 10. veebruaril kl 15 Raekoja plats 12 kohtumine meditsiinilise biotehnoloogia erakorralise professori Marika Mikelsaarega teemal «Mida meie oma mikroobid korraldavad tervise heaks»; 16. veebruaril kl 13 elulooring; 20. veebruaril kl 11 eksliibrise klubi; 22. veebruaril kl 16 põltsamaalaste klubi; 23. veebruaril kl 16 matemaatikute klubi; 25. veebruaril kl 15 keemikute klubi; 1.märtsil kl 12 käsitööklubi; 3. märtsil kl 14 näitab Raekoja plats 12 Rein Lepik oma filmi

«Reis Hiinasse ja Jaapanisse»; 4. märtsil kl 12.30 arstide klubi.

Lugupeetud akadeemiliselt organiseerumata eesti soost meestudeng! **Eesti Üliõpilaste Selts** ootab sind külalisõhtutele 10. ja 17. veebruaril kell 19 meie ajaloolises majas Tartus Tõnissoni 1. Eeldame korrektset riietust. www.ey.s.ee.

Korporatsioon **Filiae Patriae** (Struve 4) ootab naistudengeid oma selle semestri külalisõhtutele 11. ja 18. veebruaril kell 19.15.

Kevadsemestril korraldab **korp! Sakala** (Veski 69) kaks külalisõhtut, et tutvustada korporatsiooni elu meestudengitele. Külalisõhtud toimuvad 18. veebruar ja 4. märts, kell 21.00. Riietuseks eeldame ülikonda. Täpsem info: www.sakala.ee.

Hea tudengineiu! **Korp! Amicitia** (Kastani 65–2) ootab sind oma külalisõhtutele 11. ja 17. veebruaril, kell 19.15.

Üliõpilasselts Liivika kevadsemestri külalisõhtud. Metsikud meestudengid on oodatud 9. ja 16. veebruaril kell 20 K.E. von Baeri 7. Lisainfo: www.liivika.ee

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee